

Manifestacijski turizam grada Dubrovnika

Lovrić, Vanesa

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Šibenik University of Applied Sciences / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:081458>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-27**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL STUDIJA MENADŽMENTA I TURIZMA
PRIJEDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ TURISTIČKI
MENADŽMENT

Vanesa Lovrić

MANIFESTACIJSKI TURIZAM GRADA
DUBROVNIKA

Završni rad

Šibenik, 2024. godina

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL STUDIJA MENADŽMENTA I TURIZMA
PRIJEDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ TURISTIČKI
MENADŽMENT

MANIFESTACIJSKI TURIZAM GRADA
DUBROVNIKA

Završni rad

Kolegij: Uvod u selektivne oblike turizma

Mentor(ica): Dino Slavica, mag.oec., pred.

Student(ica): Vanesa Lovrić

Matični broj studenta(ice): 1219064439

Šibenik, rujan 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, Vanesa Lovrić, studentica Veleučilišta u Šibeniku, JMBAG 1219064439 izjavljujem pod materijalnom i kaznenom odgovornošću i svojim potpisom potvrđujem da je moj završni/diplomski rad na stručnom prijediplomskom stručnom studiju Turistički menadžment pod naslovom: Manifestacijski turizam grada Dubrovnika_isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Šibeniku, 17.09.2024.

Student/ica:

V. Lovrić

MANIFESTACIJSKI TURIZAM GRADA DUBROVNIKA

VANESA LOVRIĆ

Gornji Sevid 2, Sevid, vanessalovric2@gmail.com

Dubrovnik, grad koji svojim bogatim kulturno-povijesnim nasljeđem i atraktivnim prirodnim okruženjem privlači posjetitelje iz cijeloga svijeta, kao značajnu komponentu svoje turističke ponude nudi manifestacijski turizam. Ovaj rad opisuje značaj manifestacijskog turizma u Dubrovniku te učinke sportskih, kulturnih i zabavnih događaja na razvoj turističkog sektora i lokalne zajednice. Jedna od vodećih hrvatskih turističkih odredišta, Dubrovnik ima mnoštvo aktivnosti koji se odvijaju tijekom cijele godine, s naglaskom na ljetnu sezonu. Manifestacije poput Dubrovačkih ljetnih igara, Zimskog festivala, Filmskog festivala proširuju opseg turizma i privlače široki spektar turista. Rad također ističe izazove manifestacijskog turizma koji mogu negativno utjecati na kvalitetu života lokalnog stanovništva i sveukupno turističko iskustvo. Da bi se očuvao autentičan karakter Dubrovnika i istovremeno zadovoljili zahtjevi turista, potrebno je dugoročno pridonijeti održivom razvoju uz istovremeno očuvanje unikatne kulturne baštine Dubrovnika.

(45 stranica / 12 slika / 5 tablica / 48 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u digitalnom repozitoriju Knjižnice Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: manifestacijski turizam, Dubrovnik, manifestacije

Mentor(ica): mag.oec. Dino Slavica, pred.

Rad je prihvaćen za obranu dana:

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Batchelor/Graduation Thesis

Department of Management

Professional Undergraduate/Graduate Studies of Management

EVENT TOURISM IN THE CITY OF DUBROVNIK

VANESA LOVRIC

Gornji Sevid 2, Sevid, vanessalovric2@gmail.com

Dubrovnik, a city that attracts visitors from all over the world with its rich, cultural and historical heritage and attractive natural attributes, offers event tourism as a significant component of its tourist offer. This paper describes the importance of event tourism in Dubrovnik and the effects of sports, cultural and entertainment events on the development of the tourism sector and the local community. One of the leading Croatian tourist destinations, Dubrovnik has many activities that take place throughout the year, with an emphasis on the summer season. Events such as the Dubrovnik Summer Games, the Winter Festival and the Film Festival expand the scope of tourism and attract a wide range of tourists. The paper also highlights the challenges of event tourism that can negatively affect the quality of life of the local population and the overall tourist experience. In order to preserve the authentic character of Dubrovnik and at the same time satisfy the demands of tourists, it is necessary to contribute to sustainable development in the long term while simultaneously preserving the unique cultural heritage of Dubrovnik.

(45 pages / 12 figures / 5 tables / 48 references / original in Croatian language)

Thesis deposited in Polytechnic of Šibenik Library digital repository

Keywords: event tourism, Dubrovnik, events

Supervisor: mag.oec. Dino Slavica, pred.

Paper accepted:

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka.....	2
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. POJAM TURIZMA	3
2.1. Vrste turizma.....	4
3. SELEKTIVNI TURIZAM	5
3.1. Pojam selektivnog turizma.....	5
3.2. Vrste selektivnog turizma	6
3.3. Turistička destinacija	8
4. MANIFESTACIJSKI TURIZAM	10
4.1. Podjela manifestacija	12
4.2. Uloga manifestacijskog turizma u razvoju turističke destinacije	13
4.3. Povezanost manifestacijskog i kulturnog turizma	15
5. TURISTIČKA PONUDA U GRADU DUBROVNIKU	17
5.1. Dubrovnik kao turistička destinacija	17
5.2. Receptivni elementi u turističkoj ponudi grada Dubrovnika	24
5.2.1. Smještajni objekti	24
5.2.2. Gastronomska i enološka ponuda.....	25
5.3. Manifestacije u gradu Dubrovniku.....	26
5.3.1. Dubrovačke ljetne igre.....	26
5.3.2. Dubrovački karnevo	28
5.3.3. Međunarodni filmski festival u Dubrovniku – DUFF	29
5.3.4. Festa sv. Vlaha.....	30
5.3.5. Lindo – folklorni ansambl u Dubrovniku.....	31
5.3.6. Dubrovački zimski festival.....	32
5.3.7. Stradun Classic.....	33
6. RAZVOJ MANIFESTACIJSKOG TURIZMA U GRADU DUBROVNIKU	34
6.1. Statistička analiza dolazaka i noćenje u gradu Dubrovniku (2019.-2023).	34
6.2. Statistička analiza dolazaka i noćenja u gradu Dubrovniku u mjesecu kolovozu (2023.- 2024.)	35
6.3. Ulaganja u manifestacije	36
6.4. Promocija manifestacija.....	37
6.5. SWOT analiza manifestacijskog turizma u Gradu Dubrovniku	37

7. ZAKLJUČAK.....	40
POPIS LITERATURE	41
POPIS TABLICA.....	44
POPIS SLIKA	45

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Kao jedan od najpoznatijih turističkih centara na Mediteranu, grad Dubrovnik se tijekom desetljeća profilirao kao kulturna i povijesna destinacija, a manifestacije su postale ključni dio te ponude. Dubrovnik nije samo povijesna lokacija već i središte kulturnih događaja koja privlače posjetitelje iz cijeloga svijeta. Dubrovnik je domaćin mnogih poznatih manifestacija koje su se kroz godine razvile u međunarodno priznate događaje, kao što su Dubrovačke ljetne igre, Zimski festival, Festa svetog Vlaha, Stradun Classic i brojni drugi kulturni festivali i koncerti. Ove manifestacije ne samo da obogaćuju kulturnu ponudu grada, već i jačaju njegovu poziciju na svjetskoj turističkoj mapi. Dubrovačke ljetne igre, primjerice, svake godine privlači vrhunske umjetnike iz cijeloga svijeta te ljubitelje kulture, kazališta i glazbe. Uz bogatu povijest i spektakularne lokacije, poput Straduna, gradskih zidina i tvrđava, Dubrovnik nudi jedinstveno okruženje koje doprinosi atraktivnosti manifestacija. Ove lokacije nisu samo fizička pozornica za događaje, već i prikaz povijesti i tradicije grada, čime se stvara specifična atmosfera koju turisti cijene i zbog koje se vraćaju. Manifestacije poput Zimskog festivala, koji uključuju božićne i novogodišnje proslave, dodatno proširuju sezonalnost turizma u Dubrovniku, omogućujući gradu da privuče turiste i u izvansezonskom periodu. Manifestacijski turizam predstavlja iznimno važan segment u turističkom razvoju grada i njegove međunarodne prepoznatljivosti. Kroz organizaciju kulturnih, glazbenih, sportskih i zabavnih događaja, manifestacijski turizam u Dubrovniku doprinosi jačanju lokalne ekonomije, promociji grada te očuvanju kulturne baštine. Ovaj oblik turizma izravno utječe na gospodarske koristi kroz potrošnju turista na smještaj, gastronomiju, suvenire i druge usluge, čime se značajno podiže prihod lokalnih poduzetnika. Međutim, manifestacijski turizam nije bez izazova. Planiranje manifestacija mora uzeti u obzir ravnotežu između turističke eksploatacije i zaštite kulturne baštine kako bi se osigurala prikladna održivost. Pravilno upravljanje i balansiranje između ekonomske koristi i očuvanja baštine presudno je za dugoročan uspjeh manifestacijskog turizma. Cilj rada je analizirati ulogu manifestacijskog turizma u razvoju Dubrovnika kao cjelogodišnje turističke destinacije, s osvrtom na ekonomske, društvene i kulturne koristi koje proizlaze iz organizacije manifestacija.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Kroz rad koristili se se sekundarni podaci preuzeti iz knjiga, članaka, stručne i znanstvene literature te publikacije dostupne putem interneta.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad je strukturiran u nekoliko osnovnih dijelova. Prvi dio rada se odnosi na Uvod. Drugi dio rada definira pojmovno određenje turizma te njegove vrste. Treće poglavlje pojmovno definira selektivni turizam, njegove vrste i najvažnije oblike. Također se definira turistička destinacija te važnost destinacijskog menadžmenta za uspješno upravljanje destinacijom. Četvrto poglavlje se odnosi na manifestacijski turizam, opću definiciju manifestacijskog turizma te podjelu manifestacija. Isto tako se opisuje uloga manifestacijskog turizma u razvoju turističke destinacije te kakva je povezanost između dva vrlo slična oblika turizma kao što su manifestacijski i kulturni turizam. U petom poglavlju se opisuje Dubrovnik kao turistička destinacija te njegove atrakcije i bogata povijest. Nadalje se spominju receptivni elementi grada Dubrovnika kao što su smještajni objekti te gastronomska i enološka ponuda. Takoer se opisuju najvažnije manifestacije u Dubrovniku kao što su Dubrovačke ljetne igre, Dubrovački zimski festival, Stradun Classic i drugih kulturnih i zabavnih događaja, koje uvelike doprinose razvoju Dubrovnika te samom manifestacijskom turizmu u gradu. Kroz šesto poglavlje se analizira razvoj manifestacijskog turizma u Dubrovniku kroz analizu turističkih dolazaka i noćenja u gradu tijekom godina, s posebnim fokusom na mjesec kolovoz u kojem se održavaju Dubrovačke ljetne igre. Također će se pogledati koliko grad Dubrovnik godišnje iz svog gradskog proračuna izdvaja za organizaciju manifestacija, što je važno za razumijevanje financijskog aspekta manifestacijskog turizma. Nadalje će se provesti SWOT analiza, kako bi se identificirale snage, slabosti, prilike i prijetnje vezane uz manifestacijski turizam u gradu Dubrovniku. Zadnje, sedmo poglavlje, je zaključak u kojemu se iznose sve informacije iz rada. Zatim, popis korištene literature te slika i tablica uvrštenih u tekst rada.

2. POJAM TURIZMA

Turizam u današnjem svijetu je složen sektor sa širokim rasponom ciljeva koji nadilaze istraživanje i užitak. U suvremenom svijetu turizam je sredstvo promicanja tolerancije i mira, kao i gospodarskog rasta, očuvanja okoliša, osnaživanja zajednice, obrazovanja i blagostanja. Povijest turizma može se vidjeti u drevnim civilizacijama koje su putovanja koristile zbog trgovine, vjerskog hodočašća i međukulturalne interakcije. Putovanje je postalo dostupnije, ekonomičnije i raširenije kao rezultat povijesnih otkrića u komunikacijama, prijevozu i tehnologiji. Kao odgovor na promjenjive svjetske trendove, demografiju i ukuse potrošača, turizam se i danas sve brže razvija.

Postoje brojne definicije turizma, svrstanih u nekoliko skupina po sljedećim kriterijima: obilježje privremene migracije, bit turističke pojave, prema povezanosti heterogenosti turizma kao društveno ekonomske pojave, prema utvrđenom pojmu turista te za potrebe turističke statistike. (Čavlek, 2011). Svjetska turistička organizacija UNWTO nudi definiciju koja je najpriznatija diljem svijeta, a glasi: „Turizam uključuje aktivnosti proizašle iz putovanja i boravka osobe izvan njihove uobičajene sredine ne dulje od jedne godine radi odmora poslovnog putovanja i drugih razloga nevezanih uz aktivnosti za koje bi primili ikakvu naknadu u mjestu koje posjećuju“. (UNWTO, 2024).

Bez obzira na različite pokušaje sistematizacije povijesnog razvoja pojave putovanja i turizma, svi oni navode na isti zaključak, a to je da je putovanje pojava stara koliko i čovječanstvo, a da je turizam, bez obzira na njegovu blisku vezu s putovanjem, pojava čiji nastanak vezujemo uz napredak znanosti i tehnologije uz porast životnog standarda i slobodnog vremena (Petrić, 2011).

Turist je pojedinac koji putuje u određena izvan svog uobičajenog okruženja radi odmora rekreacije, užitka ili kulturnih iskustava. Glavni ciljevi turista vrte se oko doživljavanja novih stvari, stvaranja uspomena i obogaćivanja života putem putovanja. Svaki pojedinac može imati drugačiju kombinaciju ciljeva ovisno o svojim interesima, preferencijama i motivima za odlazak na putovanje. Neki od glavnih motiva za putovanja su: bijeg od svakodnevice i rutine, istraživanje i otkrivanje novih mjesta i kultura, socijalna interakcija i povezivanje s drugima, rekreacija, opuštanje i slobodno vrijeme, kulturna uronjenost i učenje (Čavlek, 2011).

2.1. Vrste turizma

Vrste turizma se razlikuju prema različitim čimbenicima navedenim u Hrvatskoj enciklopediji, (2024):

- Trajanju boravka turista (izletnički, vikend, boravišni)
- Stupnju mobilnosti turista (stacionarni, mobilni, tranzitni)
- Dobnoj strukturi turista (dječji, omladinski, obiteljski, „treća dob“)
- Nacionalnoj pripadnosti (domaći, inozemni)
- Načinu organizacije putovanja (individualni, organizirani, mješoviti)
- Tržištu na kojem se odvija organizacija putovanja (emitivni, receptivni)
- Broju sudionika (individualni, grupni)
- Prostornom obuhvatu (lokalni, regionalni, nacionalni, međunarodni, interregionalni, intraregionalni)
- Ostale vrste turizma (elitni, poticajni, radnički, socijalni, sindikalni).

Sa sve većim razvojem turizma, javljaju se oblici turizma koji zadovoljavaju kriterije modernog turista. No, kako turizam sve brže i češće raste bez regulacije, dolazi i do štetnih pojava, a vidljive su u okolišu i prometu. Taj pojam se naziva masovni turizam koji je već 1970-ih počeo poprimati negativne konotacije. (Čavlek, 2011). Kako bi se zajamčile održive i etičke navike putovanja, ključno je pronaći ravnotežu između prednosti i nedostataka različitih oblika turizma. Alternativni turizam suprotstavlja se pojmu masovnog turizma i odnosi se na niz različitih putovanja. Cilj je udaljiti se od masovnog turizma (Vidak, 2015)

Kada se u planiranju i razvoju turizma destinacija od strategije masovnosti okreće diversifikaciji ponude, riječ je o specifičnim oblicima turizma tj. turističkim kretanjima uvjetovanima određenim motivom (dominantno turističkim) koji turiste pokreću na putovanje u destinaciju gdje je turistička ponuda prilagođena ostvarenju željenog doživljaja (Hrvatska enciklopedija, 2024).

3. SELEKTIVNI TURIZAM

Turizam se tijekom godina promijenio od luksuza dostupnog samo nekolicini odabranih do globalnog fenomena koji utječe na gospodarstva, kulture i krajolike diljem svijeta. Unatoč tome, raznolikost turizma rasla je zajedno s turističkom industrijom, budući da turisti traže iskustva izvan konvencionalnog sunca, pijeska i mora. Rezultat ove promjene je fenomen poznat kao „selektivni turizam“. Kroz ovo poglavlje ćemo obraditi selektivni turizam, objasniti njegov pojam te različite vrste koje se danas sve više ističu u turističkoj industriji.

3.1. Pojam selektivnog turizma

Iako je ideja o selektivnom turizmu prisutna već neko vrijeme, točnije od 70-ih godina 20. stoljeća, nedavno je postala popularna jer je sve više turista svjesno potencijalnih učinaka koje njihove odluke o turističkom putovanju mogu imati na okoliš i lokalne zajednice. Osim toga, turiste privlače mjesta ili aktivnosti koje pružaju istinska i jedinstvena iskustva koja zadovoljavaju njihove specifične želje i potrebe (Rabotić, 2013).

Dakle, pod pojmom selektivnih oblika turizma podrazumijevaju se putovanja čiji je primarni razlog ili cilj ostvarenje nekog posebnog interesa i uživanje u njemu, a to može biti hobi, fizička aktivnost, određena tema i vrsta destinacije tj. atrakcije. (Rabotić, 2013). Ovi oblici turizma se također nazivaju turizmom posebnih interesa, alternativni turizam, odgovorni turizam, specifični oblici turizma i sl.

U tome smislu, Kesar (2006) objašnjava kako je danas razvoj brojnih vrsta i specifičnih oblika turističkih kretanja postao rezultat kompleksne interakcije turističke potražnje, turističke ponude i sve prisutnijih turističkih posrednika, pa je sukladno tome, odabir cilja i organizacija turističkog putovanja počelo sve manje ovisiti o tradicionalnim kriterijima, a sve se više priklanjati određenju prostornih uvjeta za nastanak posebnih turističkih kretanja u vidu specifičnih oblika turizma.

3.2. Vrste selektivnog turizma

Selektivne vrste turizma svrstavaju se u mnogo različitih kategorija zbog svoje raznolikosti. Najčešće se dijele na podjelu prema motivaciji te podjelu prema vanjskim učincima (Geić, 2011).

Podjela prema motivaciji:

- Rekreativni turizam
- Zdravstveni turizam
- Kulturni turizam (kulturni svjetovni i religijski turizam),
- Socijalni turizam (roditeljski turizam, turizam udruženja i saveza),
- Sportski turizam (aktivni i pasivni sportski turizam),
- Komercijalni turizam (poslovni, kongresni, turizam sajmova i izložbi),
- Politički turizam (diplomatski turizam, turizam političkih manifestacija).

Podjela prema vanjskim učincima:

- Prema podrijetlu (nacionalni turizam, međunarodni turizam),
- Trajanju boravka (turizam kratkog boravka, turizam tranzita ili graničnih prijelaza, rekreativni turizam na bližim odredištima, turizam dužeg trajanja boravka, turizam godišnjih odmora),
- Sezonom (ljetni turizam, zimski turizam),
- Broju sudionika (individualni turizam, kolektivni turizam, turizam skupina ili društava, klupski turizam, masovni turizam, obiteljski turizam),
- Dobi sudionika (turizam mladih, turizam treće dobi),
- Vrstama prijevoza (željeznički turizam, automobilski turizam, avionski turizam, pomorski, riječni i jezerski),
- Vrsti smještaja (hotelski turizam, para – hotelski turizam, turizam sekundarnog domicila, kamping turizam),
- Učincima na platnu bilancu (aktivni turizam – receptivni, pasivni turizam, emitivni turizam),
- Načinu plaćanja (socijalni turizam, turizam iz štednje i kredita).

Sljedeće specifične vrste turizma najzastupljenije su u većini europskih i međunarodnih turističkih destinacija:

- Ekoturizam
- Zdravstveni turizam
- Kulturni turizam
- Manifestacijski turizam

Ekoturizam je vrsta ekološki osviještenog putovanja koje naglašava zaštitu prirodnih područja i uživanje u njima, dok istodobno povećava dobrobit obližnjeg stanovništva. Cilj ekoturizma je maksimizirati njegove učinke na razvoj zajednice i očuvanje, a istovremeno minimizirati njegove štetne učinke na okoliš i lokalne kulture (Rabotić, 2013).

Zdravstveni turizam, poznat kao i medicinski turizam, praksa je putovanja u drugu zemlju radi traženja liječenja. To može pokriti širok spektar medicinskih usluga, od neophodnih tretmana poput kemoterapije ili operacije organa do neobveznih postupaka poput estetske kirurgije. Niz stvari, kao što su povećani troškovi zdravstvene skrbi, duga razdoblja čekanja na liječenje u određenim zemljama te dostupnost suvremene tehnologije i visokokvalificiranog zdravstvenog osoblja u drugim područjima, pridonijeli su značajnom rastu zdravstvenog turizma posljednjih godina (Rabotić, 2013).

Kulturni turizam je usmjeren na istraživanje i doživljavanje kulture određene destinacije. Dio toga je sudjelovanje u povijesti, umjetnosti, glazbi, jeziku, običajima, tradiciji i drugim kulturnim elementima koje karakteriziraju grad ili područje. Omogućujući posjetiteljima dublje razumijevanje lokalnog stanovništva i odredišta, kulturni turizam često promiče jače uvažavanje kulturne raznolikosti. Jedna od najkvalitetnijih i najzanimljivijih odlika kulturnog turizma je njegova autentičnost i jedinstvenost. Naime na svijetu ne postoje dva ista dvorca, iste crkve, isti spomenici, običaji. Naprotiv, svaki je za sebe jedinstven i poseban. Odluka turista hoće li ili neće li kupiti određeni turistički proizvod i odlučiti se za neki doživljaj, ovisi o tome koliko ga smatra istinskim, koliko ga i na koji način doživljava (Golja, 2020). No, kulturni turizam može biti i štetan za destinaciju te lokalno stanovništvo. Turizam je odličan način na koji se može poticati i omogućiti pristup kulturnoj baštini, ali sa sobom nosi i mnoge izazove kao što su prenapučenost, kulturno prisvajanje i gubitak autentičnosti. Turizam

gradovima i regijama donosi novac i radna mjesta, ali ujedno može nanijeti štetu svakodnevnom životu stanovnika i kulturi i baštini određenog područja (European Commission, 2024).

3.3. Turistička destinacija

U području putovanja i turizma „turistička destinacija“ je temeljni koncept. Čavlek (2011) definira turističku destinaciju kao „geografski prostor koji se razlikuje od mjesta stalnog boravka turista, a u kojoj se provodi turistička aktivnost i konzumiraju turistički proizvodi, tj. lokacija turističke potrošnje“. To može varirati od velikih poznatih gradova poput Pariza ili New Yorka, do malih, udaljenih sela ili prirodnih parkova koji privlače posebne skupine turista. Destinacija je kombinacija različitih elemenata, uključujući prirodne ljepote, kulturnu baštinu, infrastrukturu, usluge i aktivnosti, koje zajedno stvaraju jedinstveno iskustvo za turiste. U tom smislu, turistička destinacija nije samo geografski pojam, već kompleksan sustav koji povezuje sve aspekte turističke ponude.

Turistička destinacija se može podijeliti na nekoliko vrsta (Petrić, 2011):

- Udaljena (najudaljenije mjesto u odnosu na domicil)
- Glavna (mjesto gdje je provedeno najviše vremena)
- Motivirajuća (tj. mjesto koje posjetitelj smatra primarnim ciljem posjete).

Turistička destinacija sastoji se od nekoliko ključnih elemenata koji zajedno čine privlačno i funkcionalno mjesto za posjetitelje. Jedan od temeljnih elemenata turističke destinacije su atrakcije tj. atraktivnost turističke destinacije. Jedna destinacija može biti privlačna po svojim prirodnim ljepotama, klimi i sl. Ona može biti privlačna i zbog bogatstva kulturno-povijesnih spomenika, bogatstva i šarolikosti narodnih običaja, folklora i drugih antropogenih karakteristika. Također, destinacija može biti interesantna i zbog vrlo dobrih uvjeta za sport, rekreaciju, zabavu, zbog povoljnih uvjeta za kupovinu, dobre prometne povezanosti, razvijene infrastrukture itd. Njezina privlačnost se može ogledati i u povoljnom nivou cijena (za smještaj, prehranu, za prijevoz, kao i za ostale usluge), prijateljskom odnosu stanovništva prema turistima i slično (Čavlek i sur., 2011)

Upravljanje turističkom destinacijom ključno je za osiguranje da destinacija ostane privlačna, konkurentna i održiva. Za uspješno upravljanje destinacijom zadužen je destinacijski

menadžment. Destinacijski menadžment je moguće definirati kao poslovnu aktivnost koja spaja i koordinira rad različitih poslovnih i drugih subjekata u kreiranju i realizaciji turističkog proizvoda radi ostvarenja njegove optimalne kvalitete, konkurentnosti, održivosti te postizanja optimalnih ekonomskih učinaka na turističkom tržištu (Čavlek, 2011). Primarna odgovornost destinacijskog menadžmenta je kombinacija i umrežavanje na temelju zahtjeva tržišta. To pokriva sve, od raznih sportskih i rekreacijskih sadržaja do planiranja prijevoza, značajnih znamenitosti do rasporeda kulturnih događaja (E-turizam, 2024). Komponente kao što su strategijsko planiranje, marketing i promocija, razvoj infrastrukture i održivo upravljanje resursima zajedno doprinose stvaranju uspješne i održive turističke destinacije koja nudi izvanredno iskustvo turistima i zadovoljava potrebe lokalne zajednice.

4. MANIFESTACIJSKI TURIZAM

Pojam manifestacija potiče od latinske riječi „manifestare“ što znači objaviti, javno nastupati kako bi se izrazilo zajedničko pripadanje jednom cilju. Manifestacije i različiti događaji postoje otkad i ljudi koji su se okupljali s ciljem zadovoljenja različitih potreba jer su osjećali potrebu obilježiti važne događaje i proslaviti ključne i važne događaje u privatnom i javnom životu (Marković, 2023).

Manifestacijski turizam podrazumijeva aktivnost putovanja na određene događaje, koji mogu uključivati izložbe, sportske događaje, festivale, koncerte i sl. Putovanja su uglavnom motivirana događanjima koja privlače putnike iz domaćih i stranih destinacija. Manifestacijski turizam jedan je od rastućih i visoko dohodovnih smjerova turističke industrije te ga karakteriziraju raznovrsnost sadržaja, funkcije i namjene, događanja koja se održavaju diljem svijeta koje imaju društveno, gospodarsko, kulturno, povijesno, sportsko i poslovno industrijsko značenje (Surmanidze, 2023).

Sam pojam „manifestacijski turizam“ se u Hrvatskoj koristi kao sinonim za turizam događaja. Pojam manifestacija označava više različitih vrsta manifestacija te se ne može koristiti kao jedinstvena definicija. U kontekstu ovog rada, manifestacija je javni nastup ili događaj koji se održava kako bi se zadovoljile posebne potrebe ljudi.

Manifestacijski turizam značajno utječe i oblikuje potrebe turista na nekoliko načina pokušavajući zadovoljiti njihova očekivanja i zahtjeve. Manifestacije mogu imati učinke na sudionike i šire društvo s društvenog i kulturnog stajališta. Ovakvi učinci mogu imati dugotrajne pozitivne ishode na sudionika samog te zajednicu, kao povećani društveni ponos, radost, ublažavanje stresa, inspiracija i kreativnost, očuvanje kulture i inovacija. No, manifestacije mogu imati negativne učinke (Vrtiprah, 2018).

Učinci manifestacija	Pozitivni Učinci	Negativni Učinci
Društveni i kulturni	<ul style="list-style-type: none"> - dijeljenje iskustava - revitalizacija tradicije - izgradnja ponosa u lokalnoj zajednici - rast sudjelovanja lokalne zajednice - uvođenje novih i izazovnih djela - širenje kulturnih vidika 	<ul style="list-style-type: none"> - otuđenje u zajednici - manipulacije lokalnom zajednicom - negativni imidž zajednice - loše ponašanje - uništavanje/narušavanje razvojnih resursa - društvena nejednakost - gubitak gostoljubivosti
Fizički i ekološki	<ul style="list-style-type: none"> - promocija zaštite okoliša - osiguravanje modela najbolje prakse - rast ekološke svijesti - poboljšanje infrastrukture - poboljšanje transporta i komunikacija - urbana transformacija i obnova 	<ul style="list-style-type: none"> - ekološka oštećenja - onečišćenja - uništavanje nasljeđa - buka - prometna zagušenja
Politički	<ul style="list-style-type: none"> - međunarodni prestiž - poboljšani imidž - promocija investicija - društvena kohezija - razvoj administrativnih vještina 	<ul style="list-style-type: none"> - rizik od lošeg uspjeha - loša alokacija sredstava - gubitak pouzdanosti - promidžba - gubitak vlasničke kontrole lokalne zajednice - potvrda ideologije
Turistički i ekonomski	<ul style="list-style-type: none"> - promocija destinacije i povećani broj posjetitelja - produženi broj dana boravka - viši prihodi - povećani porezni prihodi - poslovne prilike - povećane komercijalne aktivnosti - stvaranje radnih mjesta 	<ul style="list-style-type: none"> - otpor lokalne zajednice prema turizmu - gubitak autentičnosti - šteta za reputaciju - eksploatacija - inflacija - rast oportunitetnih troškova - loš financijski menadžment - gubitci u novcu

Slika 1. Učinci događaja, Izvor: Bowdin, G. i sur. *Events Management*, str. 81.

Svako mjesto treba manifestacije kao ključnu komponentu svoje turističke ponude. Manifestacijama se može pripisati i pokretačka snaga ili razlog posjeta određenom turističkom mjestu u određenom trenutku. Budući da dobro planirane manifestacije izazivaju veliku medijsku pozornost, one omogućuju međunarodnu promociju lokacije. Manifestacije mogu dodatno pozitivno utjecati na imidž destinacije. Neke od najpoznatijih svjetski poznatih manifestacija su: Karneval u Rio de Janeiru, Brazil, Oktoberfest u Münchenu, Njemačka, Mardi Gras u New Orleansu, Sjedinjene Američke Države, glazbeni festival Lollapalloza u Chicagu, Sao Paolu i Berlinu, Filmski festival u Cannesu, dodjela filmske nagrade Oscara Američke akademije za filmska postignuća, Novogodišnji koncert u Beču, Ultra Music Festival itd. (Getz, 2012).

Upravljanje manifestacijama ili event management, je proces planiranja, organiziranja i koordinacije događaja. Uključuje upravljanje logistikom, odabir mjesta, organiziranje zabave, koordinaciju dobavljača i osiguravanje glatkog odvijanja događaja. Tijekom posljednjih desetljeća, popularnost sektora upravljanja događajima porasla je u turističkoj industriji. Industrija event managementa pruža mnoge mogućnosti za karijeru kao što su: producenti, koordinatori događaja, analitičari, voditelji događaja i sl. (Avcikurt, 2016). Temeljito razumijevanje mnogih različitih aspekata, poput marketinga, proračuna i logistike, neophodno je za učinkovito upravljanje događajima. Sposobnost usklađivanja ciljeva događaja sa zahtjevima dionika je ključno za upravljanje događajima budući da jamči neometano iskustvo za sudionike i goste.

4.1. Podjela manifestacija

Vrste manifestacija mogu biti:

- Umjetničke manifestacije
- Kulturne manifestacije
- Sportske i rekreacijske manifestacije
- Turističke manifestacije
- Poslovne manifestacije
- Vjerske manifestacije
- Ekološke manifestacije
- Obrazovne i znanstvene manifestacije

Prema permanentnosti u mjestu održavanja izdvajaju se manifestacije koje se stalno ili povremeno održavaju u jednom mjestu, one koje se održavaju svaki put u drugom mjestu i one koje se istodobno održavaju u nekoliko mjesta ili obuhvaćaju čitavu regiju. Manifestacije koje se stalno ili povremeno organiziraju u jednom mjestu čine sastavni dio turističke ponude mjesta (Vrtiprah, 2018).

Manifestacije se također dijele i prema veličini. To mogu biti mega manifestacije, lokalne manifestacije i glavne manifestacije. Korištenje mega manifestacijama kao strategijom razvoja manifestacijskog turizma pogodno je za destinacije koje teže velikom turističkom

rastu. Organiziranje većeg broja mega manifestacija tijekom iste godine može biti učinkovito u privlačenju potražnje i povećanja broja posjetitelja. Mega manifestacije kao što su Olimpijske igre, svjetska prvenstva u nogometu i drugi mega sportski događaji organiziraju se radi realiziranja spomenutih ciljeva (Vrtiprah, 2018).

Lokalne manifestacije su manifestacije koje su ograničene na malo zemljopisno područje i privlače relativno mali broj posjetitelja. Takve manifestacije donose mali ekonomski značaj za lokalnu zajednicu, ali ujedinjuju ljude u zajednici. Primjeri ovakvih manifestacija u Hrvatskoj su Špancirfest u Varaždinu, Vinkovačke jeseni, Mačevalačka igra moreška na otoku Korčuli i sl. (Avcikurt, 2016).

Glavne manifestacije su one koje su uspješne u privlačenju velikog broja posjetitelja, imaju veliku medijsku popularnost i imaju značajno pridonose ekonomskom rastu. To su manifestacije poput utrka Formule 1, jedne od najpopularnijih i najprestižnijih sportskih događaja na svijetu, koje privlače milijune obožavatelja i ostvaruju milijarde dolara profita. Utrke Formule 1 održavaju se u zemljama diljem svijeta, što pomaže u širenju ekonomske koristi manifestacije na širi raspon odredišta. (Avcikurt, 2016).

4.2. Uloga manifestacijskog turizma u razvoju turističke destinacije

Atraktivne vrijednosti jedne destinacije (određenog, mjesta, regije i zemlje) moguće je predstaviti s više čimbenika. Tako jedna destinacija može biti privlačna po svojim prirodnim ljepotama, klimi i sl. Ona može biti privlačna i zbog bogatstva kulturno-povijesnih spomenika, bogatstva i šarolikosti narodnih običaja, folkloru i drugih antropogenih karakteristika (Dobre, 2005.).

Određene manifestacije se mogu razviti u legitimne turističke atrakcije ako su u središtu pozornosti na turističkom mjestu te ako su glavni razlog zbog dolazaka turista u destinaciju. Manifestacije osim što mogu imati ulogu zasebnih turističkih proizvoda, mogu imati kritičnu ulogu u implementaciji strateških turističkih proizvoda i njihova se uloga može sagledavati i kroz funkciju graditelja brenda, neizravnih stimulatora poslovnog rasta, sredstva produljenja sezone te stimulansa lokalnog ponosa i samo izgradnje društvene zajednice (Petrić, 2011).

Prije organizacije manifestacija, važno je utvrditi ciljeve koji će utvrditi daljnji razvoj manifestacija u destinaciji. Kao vodič pri postavljanju ciljeva, nositelji razvoja se mogu koristiti SMART metodom kako bi se svaki kriterij zadovoljio te pomažu nositeljima razvoja da se bolje usredotoče i povećaju šanse za postizanje cilja. SMART je akronim koji označava specifične, mjerljive, ostvarive, realne i pravovremene ciljeve (Limes Plus, 2024.). U ovom slučaju, SMART ciljevi manifestacije bi trebali izgledati ovako:

- SPECIFIC – specifični, pažljivo usmjereni na misiju manifestacije
- MEASURABLE – mjerljivi i procjenjivi
- ACHIEVABLE – ostvarivi pomoću raspoloživih ljudskih, financijskih i prirodnih resursa
- RELEVANT – primjenjivi u trenutnom okruženju manifestacije
- TIME SPECIFIC – ostvarivi u predviđenom vremenu

Važno je odrediti misiju i viziju manifestacije. Vizija manifestacije treba odrediti mjesto na tržištu koje želi zauzeti te mora biti razumna, ostvariva i vremenski ograničena. Također je potrebno dobro poznavati turiste, domaće i strane te njihove navike i potrebe i pružiti im iskustvo koje će ostaviti dugotrajan učinak na njih. Prema (Dadić, 2014), manifestacije su bitne jer potiču ljude da se vrate više puta te povedu svoje poznanike, prijatelje ili rodbinu, potiču dulji boravak i veću potrošnju, privlače publicitet za neki objekt ili mjesto te privlače ljude koji inače ne bi posjetili destinaciju jer ju ne smatraju zanimljivom.

Organizacija manifestacija često zahtijeva ulaganja u infrastrukturu kao što su ceste, hoteli, sportski objekti i javni prostori. Ova poboljšanja ne samo da povećavaju kvalitetu života lokalnog stanovništva, već i čine destinaciju privlačnijom za buduće turiste. Manifestacije također mogu rezultirati u ekonomskom rastu i razvoju. One privlače veliki broj posjetitelja koji troše novac na smještaj, hranu, prijevoz, i druge turističke usluge, što direktno povećava prihode lokalne ekonomije. No, manifestacije mogu imati i negativan učinak na destinaciju. Budući da se manifestacije mogu održavati samo jednom ili povremeno, pružatelji usluga u destinaciji koriste ovu priliku za privremeno povećanje cijena u odnosu na njihovu uobičajenu razinu. Cijene su nekad višestruko povećane, pa svojevrsna pohlepa pojedinih hotelijera, ugostitelja, taksisa i drugih djeluje destimulativno na potencijalne turiste (Rabotić, 2013).

Manifestacije zahtijevaju i veliki broj radnika u raznim sektorima kao što su ugostiteljstvo, transport, sigurnost i zabava, što doprinosi stvaranju novih radnih mjesta i smanjenju nezaposlenosti u zemlji.

Za stvaranje pozitivnog imidža destinacije, važno je kreirati *hallmark* događaje. Događaj koji se često održava i toliko je važan – u smislu običaja, privlačnosti, ugleda ili publiciteta – da gradu domaćinu, mjestu ili destinaciji daje konkurentsku prednost, to spada pod definiciju *hallmark* događaja. S vremenom događaj i odredište mogu postati neodvojivi. *Hallmark* događaji također pomažu pri brendiranju destinacije, posebice ako je pri organiziranju događaja bila kvalitetna organizacija i promocija te su bili pruženi atraktivni sadržaji, programi, proizvodi i usluge (Getz, 2012).

Jedna od najznačajnijih i najvažnijih aspekata turizma, koja se nalazi u gotovo svim svjetskim destinacijama, je sezonalnost. Događaji u destinaciji se mogu strateški rasporediti tako da privuku posjetitelje van glavne sezone, pomažući uravnotežiti turističke tokove tokom cijele godine. To ne samo da osigurava stabilan prihod za destinaciju, već i smanjuje opterećenje infrastrukture i resursa tijekom razdoblja najveće turističke gužve.

4.3. Povezanost manifestacijskog i kulturnog turizma

Kulturni i manifestacijski turizam često su neraskidivo povezani, s obzirom na to da su mnoge manifestacije temeljene na kulturnim vrijednostima, tradicijama i običajima. Oba oblika turizma predstavljaju dva značajna segmenta unutar šire turističke industrije, oba fokusirana na pružanje bogatih, sadržajnih iskustava posjetiteljima. Dok kulturni turizam uključuje istraživanje i doživljaj kulture, povijesti i tradicije neke destinacije, manifestacijski turizam odnosi se na sudjelovanje u specifičnim događanjima, poput festivala, koncerata, sportskih natjecanja i drugih manifestacija. Oba oblika turizma dijele zajednički cilj – obogaćivanje iskustva turista kroz interakciju s lokalnom zajednicom i kulturom. Manifestacije često predstavljaju dinamičan i intenzivan oblik kulturnog izraza, koje može privući posjetitelje iz svih krajeva svijeta, dok kulturni turizam nudi dublje, kontinuirano uranjanje u tradiciju i način života određene destinacije (Dadić, 2014).

Postoje brojne sličnosti između kulturnog i manifestacijskog turizma kao što su:

- Motivacija posjetitelja – u oba slučaja, turisti su motivirani željom za doživljajem nečeg jedinstvenog i autentičnog;
- Doprinos lokalnoj ekonomiji – oba oblika značajno doprinose lokalnoj ekonomiji u smislu potrošnje novca na smještaj, hranu, suvenire, ulaznice za događaje i sl.;
- Očuvanje kulturne baštine – i kulturni i manifestacijski turizam igraju važnu ulogu u očuvanju i promociji kulturne baštine te prihodi generirani kroz ove oblike turizma se često koriste za restauraciju i održavanje kulturnih objekata i tradicija;
- Obrazovna komponenta – kroz sudjelovanje u manifestacijama ili posjetu kulturnim institucijama, turisti uče o povijesti, umjetnosti, tradicijama i običajima destinacije, što doprinosi njihovom općem obrazovanju i razumijevanju različitih kultura.

Kombiniranje kulturnog i manifestacijskog turizma donosi brojne prilike, ali također nosi sa sobom određene izazove. Jedna od ključnih prilika leži u stvaranju inovativnih turističkih paketa koji kombiniraju posjete kulturnim atrakcijama s prisustvovanjem na manifestacijama. Takvi paketi pružaju turistima sveobuhvatno iskustvo, omogućujući im da urone u kulturu destinacije kroz različite aspekte, od umjetnosti do povijesti do specifičnih lokalnih događanja. Ova integracija može značajno doprinijeti promociji kulturne baštine i ekonomskoj dobrobiti lokalnih zajednica, jer privlači veći broj posjetitelja i potiče potrošnju na smještaj hranu i druge usluge. Međutim s ovim prilikama dolaze i izazovi. Jedan od glavnih izazova je upravljanje velikim brojem posjetitelja, posebno tijekom popularnih manifestacija, što može stvoriti pritisak na lokalnu infrastrukturu i resurse. Ovo može negativno utjecati na kvalitetu života lokalne zajednice i na samo iskustvo turista. Također postoji rizik da manifestacije, uslijed svoje popularnosti i komercijalizacije, izgube svoj izvorni kulturni karakter, što bi moglo dovesti do smanjenja autentičnosti događaja i time ugroziti dugoročni uspjeh (Dadić, 2014).

Za ključno povezivanje kulturnog i manifestacijskog turizma ključno je održavati ravnotežu između privlačenja turista i očuvanja autentičnosti te kvalitete života lokalnih stanovnika. Upravljanje ovim aspektima zahtijeva pažljivo planiranje i suradnju između organizatora manifestacija, lokalnih vlasti i turističkog sektora kako bi se osigurao održivi razvoj i dugoročna održivost ovih oblika turizma.

5. TURISTIČKA PONUDA U GRADU DUBROVNIKU

Grad Dubrovnik, koji se često naziva „biserom Jadrana“, poznat je po svojoj povijesnoj baštini, zapanjujućoj arhitekturi i jedinstvenom obalnom krajoliku. Iako je Dubrovnik dugo bio popularno odredište za kulturni i povijesni turizam, sve veća važnost manifestacija – od filmskih festivala i međunarodnih konferencija do velikih sportskih manifestacija – donijela je gradu i mogućnosti i izazove. Manifestacijski turizam je postao vitalna komponenta dubrovačkog gospodarskog i kulturnog tkiva, pridonoseći globalnoj reputaciji grada i njegovoj gospodarskoj vitalnosti. Međutim, ovaj priljev posjetitelja i aktivnosti je doveo do složenog niza utjecaja koji utječu na društvenu, ekološku i gospodarsku dinamiku grada. Ti su utjecaji višestruki, utječu na sve, od lokalnih poduzeća i stopa zaposlenosti do infrastrukture, identiteta zajednice i očuvanja dubrovačkih povijesnih znamenitosti. U ovom poglavlju će se pogledati Dubrovnik kao turistička destinacija, njegove znamenitosti, manifestacije i utjecaj manifestacijskog turizma te kako se grad nosi sa pritiscima promicanja turizma i očuvanja svoje kulturne i povijesne cjelovitosti.

5.1. Dubrovnik kao turistička destinacija

Dubrovnik, grad smješten na južnoj obali Hrvatske uz Jadransko more, često se naziva jednim od najljepših gradova na svijetu. Poznat po dobro očuvanoj srednjovjekovnoj arhitekturi, zadivljujućem pogledu na obalu i bogatoj kulturnoj baštini, Dubrovnik je postao kulturna turistička destinacija. Njegov status UNESCO-ve svjetske baštine i njegovo pojavljivanje u popularnoj kulturi dodatno su potakli njegovu globalnu reputaciju.

Dubrovnik, izvorno poznat kao Ragusa, osnovan je u 7. stoljeću od strane izbjeglica bježeći od slavenskih invazija. Grad se razvio u veliku pomorsku silu tijekom srednjeg vijeka, zahvaljujući svom strateškom položaju i vještoj trgovačkoj floti. Dubrovnik je stoljećima bio prosperitan grad-država poznat po svojoj diplomaciji, trgovini i kulturnim dostignućima. Povijesna otpornost grada utjelovljena je njegovom sposobnošću da održi neovisnost više od 500 godina, upravljajući složenim političkim krajolicima kroz pronicljivu diplomaciju i trgovinu (Leksikon Marina Držića, 2024).

Turistička industrija u Dubrovniku počela je poprimati oblik krajem 19. i početkom 20.

stoljeća, kada su putnici iz Europe i šire počeli prepoznavati ljepotu i povijesni značaj grada. Do sredine 20. stoljeća Dubrovnik je postao popularna turistička destinacija, privlačeći posjetitelje svojim jedinstvenim spojem povijesti, kulture i prirodnih ljepota. Međutim tek nakon Domovinskog rata (1991.-1995.) i napora obnove Dubrovnik je doživio značajan turistički procvat. Bombardiranje stare gradske jezgre koje je tad učinjeno bilo je najveće razaranje Dubrovnika u povijesti (Dubrovnik Digest, 2013). Dubrovnik kao turistička destinacija ima neke od najatraktivnijih atrakcija koje svaki turist mora posjetiti (Visit Dubrovnik, 2024).

Dubrovačke gradske zidine su naj slikovitiji simbol grada. Ove masivne kamene utvrde, koje okružuju Stari grad, izgrađene su između 12. i 17. stoljeća kao obrambeni mehanizam protiv osvajača. Protežući se otprilike 2 kilometra i dosežući visinu do 25 metara, zidine pružaju prekrasan pogled na Jadransko more i zgrade s crvenim krovovima Starog grada. Pješaćenje cijelom dužinom zidina popularna je aktivnost za turiste, pružajući jedinstvenu perspektivu na izgled grada i njegovu povijesnu arhitekturu. Putem posjetitelji mogu istražiti nekoliko kula i tvrđava, uključujući kulu Minčeta, najvišu točku zidina, s koje se pruža panoramski pogled na okolicu (Hrvatska enciklopedija, 2024).

Slika 2. Dubrovačke gradske zidine, Izvor: <https://dulist.hr/dubrovačke-zidine-prvi-razlog-zasto-posjetiti-hrvatsku/391953/>

Stradun, poznat i kao Placa, glavna je ulica dubrovačkog Starog grada i služi kao društveno i trgovačko središte grada. Ova široka, vapnencem popločana prometnica proteže se otprilike 300 metara i obrubljena je elegantnim kamenim zgradama, trgovinama, kafićima i restoranima. Stradun je dokaz pažljivog urbanističkog planiranja grada, osmišljenog nakon razornog potresa 1667. koji je uništio veći dio Dubrovnika. Stradun nije samo središnje okupljalište mještana i turista već i mjesto održavanja raznih kulturnih manifestacija i festivala (Leksikon Marina Držića, 2024).

Slika 3. Stradun (Placa), Izvor: <https://foursquare.com/v/placa-stradun/4c93afddf7cfa1cdaec3ac15>

Knežev dvor, zadivljujući primjer gotičko-renesansne arhitekture, nekoć je bio sjedište kneza koji je upravljao Dubrovnikom u vrijeme Dubrovačke Republike. Izgrađen u 15. stoljeću, dvor je služio kao administrativno središte grada. Danas je Knežev dvor dom Dubrovačkog muzeja, gdje posjetitelji mogu istražiti izložbe koje prikazuju povijest grada, od njegovih prvih dana do vrhunca pomorske sile. Zbirka muzeja uključuje portrete, grbove, kovanice i druge artefakte koji nude uvid u svakodnevni život i upravljanje Dubrovačkom Republikom. Dvorište dvora, sa svojim elegantnim arkadama i ukrašenim kamenim rezbarijama, prekrasan je primjer skladnog spoja gotičkog i renesansnog stila (Leksikon Marina Držića, 2024).

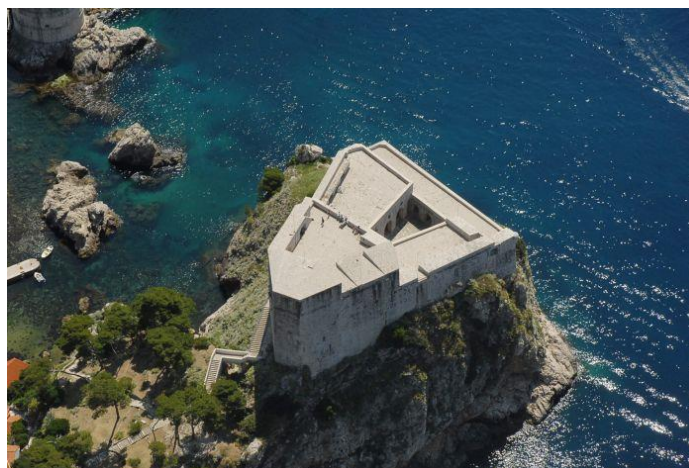
Slika 4. Knežev dvor, Izvor: <https://leksikon.muzej-marindrzic.eu/knez-ev-dvor/>

Dubrovačka katedrala, poznata i kao Katedrala Uznesenja Djevice Marije, barokno je remek-djelo koje stoji na mjestu ranijih crkava iz 7. stoljeća. Prema izvorima, bila je veličanstvena građevina ukrašena skulpturama (očuvano više fragmenta), neobične visine, jer je stoljeće nakon njezine izgradnje bila podignuta još jedna galerija oko koje se moglo hodati iznutra i izvana. Legenda kaže da je ta katedrala izgrađena zahvaljujući novcu koji je Dubrovačkoj Republici dao engleski kralj Rikard Lavljega Srca, koji se u Dubrovniku iskrcao 1192. (Leksikon Marina Držića, 2024). Sadašnja građevina, izgrađena nakon potresa 1667., ima veličanstvenu kupolu i bogato ukrašenu unutrašnjost. Katedrala je dom riznice koja čuva impresivnu zbirku vjerskih artefakata, uključujući relikvije svetog Vlaha, zaštitnika Dubrovnika. Najznačajnija relikvija je pozlaćena ruka, noga i lubanja sv. Vlaha, koje se nose u procesiji ulicama Starog grada za vrijeme godišnjeg blagdana sveca. Spokojna atmosfera katedrale i njezino umjetničko blago čine je mjestom koje moraju posjetiti oni koje zanima religijska umjetnost i povijest (Visit Dubrovnik, 2024).

Slika 5. Dubrovačka katedrala, Izvor: https://tz.dubrovnik.hr/get/sakralni_objekti/5007/katedrala.html

Smještena na 37 metara visokoj litici neposredno izvan gradskih zidina, tvrđava Lovrijenac često se naziva „dubrovačkim Gibraltarom“. Ova građevina imala je presudnu ulogu u obrani grada od pomorskih napada. Tvrđava je svojim debelim zidinama i strateškim položajem bila simbol otpornosti i neovisnosti. Iznad ulaza na tvrđavu Lovrijenac je glasoviti natpis „Non bene pro toto venditur auro“ u prijevodu; „Sloboda se ne prodaje za svo blago svijeta“. Prvi službeni zapisi spominju tvrđavu 1301. godine iako se vjeruje da je gradnja počela i ranije (Turistička zajednica grada Dubrovnika, 2024.). Tvrđava Lovrijenac danas je popularna turistička atrakcija i mjesto kulturnih događaja, posebice tijekom Dubrovačkih ljetnih igara, kada se na njoj održavaju kazališne predstave i koncerti. S tvrđave se pruža prekrasan pogled na Jadransko more, gradske zidine i Stari grad, što je čini omiljenim mjestom za fotografiranje (Leksikon Marina Držića, 2024).

Slika 6. Tvrđava Lovrijenac, Izvor: <https://dubrovnikdigest.com/tvrdave/lovrijenac>

Franjevački samostan, smješten u blizini Vrata od Pila na ulazu u Stari grad, još je jedna značajna znamenitost Dubrovnika. Prema legendi, Dubrovnik je na proputovanju u svetu zemlju, početkom 13. stoljeća, posjetio Franjo Asiški, te od tada franjevci djeluju u Dubrovniku. U samostanu, utemeljenom u 14. stoljeću, nalazi se jedna od najstarijih ljekarni u Europi koja kontinuirano radi od 1317. godine (Dubrovnik Digest, 2013). Klaustar samostana remek-djelo je romaničko-gotičke arhitekture, s mirnim vrtom okruženim arkadama s zamršeno isklesanim kamenim stupovima. U samostanu se također nalazi muzej koji prikazuje zbirku vjerskih artefakata, uključujući rukopise, umjetnine i predmete iz povijesti ljekarne. Mirna atmosfera Franjevačkog samostana nudi posjetiteljima mirno utočište od užurbanih ulica Starog grada (Hrvatska enciklopedija, 2024).

Slika 7. Franjevački samostan i muzej, Izvor: <https://foursquare.com/v/franjeva%C4%8Dki-samostan--muzej-franciscan-monastery--museum/4dd6700c8877f1150fd001f5>

Palača Sponza, prekrasno očuvana gotičko-renesansna građevina, jedna je od najvažnijih povijesnih građevina Dubrovnika. Izgrađena početkom 16. stoljeća, palača je služila kao carinarnica, kovnica novca, riznica i oružarnica, odražavajući različite funkcije ove višenamjenske zgrade. Danas se u palači Sponza nalazi Državni arhiv Dubrovnika koji čuva vrijedne dokumente koji bilježe povijest grada. Palača se također koristi za kulturna događanja i izložbe, a njezino elegantno dvorište popularno je mjesto za vjenčanja i druga slavlja. Arhitektura palače, skladnim spojem gotičkih i renesansnih elemenata, svjedočanstvo je graditeljske baštine Dubrovnika (Hrvatska enciklopedija, 2024).

Slika 8. Palača Sponza (Danas Državni arhiv Dubrovnika), Izvor: <https://kofer.info/palaca-sponza/>

Posljednjih godina Dubrovnik je stekao dodatnu slavu kao mjesto snimanja raznih filmova i televizijskih serija. Najistaknutija od njih je HBO-ova Igra prijestolja, u kojoj je Dubrovnik korišten kao primarno mjesto snimanja fiktivnog grada King's Landing. Iznimna popularnost serije privukla je novi val turista koji žele posjetiti mjesta snimanja i doživjeti grad kroz objektiv serije. Grad nudi raznolika iskustva za posjetitelje kao što su pješačke ture. Nekoliko kompanija nudi pješačke ture koje posjetitelje vode kroz glavna mjesta snimanja u Dubrovniku. Vodiči često dijele priče iza kulisa, pokazuju usporedne fotografije iz serije te objašnjavaju kako su gradske znamenitosti pretvorene u kultne scene. Također nekoliko trgovina i izložbi je posvećeno seriji, nudeći tematske suvenire, memorabilije i detaljne izložbe u procesu snimanja. Dubrovnik je prihvatio svoju povezanost s „Igram prijestolja“, što ga čini nezaobilaznom destinacijom za obožavatelje te serije, a istovremeno nudi bogato povijesno i kulturno iskustvo. Iako je to donijelo gradu značajne ekonomske koristi, također je izazvalo zabrinutost zbog utjecaja masovnog turizma na povijesna mjesta grada (Dubrovnik Digest, 2013).

Slika 9. Isječak iz serije „Igra prijestolja“, lokacija uvala Pile, Izvor: <https://www.absolute-croatia.com/travel-magazine/game-of-thrones-in-dubrovnik>

Dubrovnik je također bio dom mnogim značajnim ličnostima koje su dale važan doprinos na različitim poljima, uključujući književnost – Marin Držić, Ivan Gundulić, Ivan Stojanović, znanost – Ruđer Bošković, Stjepan Gradić, te umjetnost – Luka Sorkočević, Jakov Gotovac.

5.2. Receptivni elementi u turističkoj ponudi grada Dubrovnika

Uspjeh Dubrovnika kao turističke destinacije uvelike je zahvalan njegovoj dobro razvijenoj infrastrukturi i receptivnim elementima koje zadovoljavaju potrebe različitih posjetitelja. Ti elementi uključuju smještajne kapacitete, prometne mreže, gastronomsku ponudu i turističke usluge, a svi zajedno stvaraju gostoljubivo i pristupačno okruženje za turiste.

5.2.1. Smještajni objekti

Ključna komponenta receptivnog kapaciteta Dubrovnika je raznolikost i kvaliteta njegovih smještajnih kapaciteta. Grad nudi široku ponudu smještajnih objekata, od luksuznih hotela s pet zvjezdica kao što su Hotel Excelsior i Villa Dubrovnik, do boutique hotela, pansiona i pristupačnih hotela. Ova raznolikost osigurava da Dubrovnik može udovoljiti širokom spektru turista, od imućnih putnika koji traže luksuzna iskustva do budget-friendly turista. U sljedećoj tablici, analizirati će se turistički promet u vrsti objekta iz 2022. godine.

Tablica 1.

Turistički promet po vrsti objekta

Vrsta objekta	DOLASCI				
	DOMAĆI	STRANI	2022	2021	Indeks
Objekti u domaćinstvu	38.352	615.649	654.001	451.251	144,93
Hoteli	96.730	692.471	789.201	372.990	211,59
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (Druge vrste - skupina kampovi)	17.788	141.995	159.783	82.860	192,83
Nekomercijalni smještaj	2.223	37.250	39.473	32.761	120,49
Kampovi	4.650	87.389	92.039	64.213	143,33
Objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)	275	957	1.232	876	140,64
Nekomercijalni plovni objekt	0	0	0	0	0,00
Ostalo	0	0	0	2	0,00
Plovni objekt	0	0	0	0	0,00
Restorani	0	0	0	0	0,00
Ukupno:	160.018	1.575.711	1.735.729	1.004.953	172,72

Izvor: <https://visitdubrovnik.hr/wp-content/uploads/2023/01/Pregled-dolazaka-i-no%C4%87enja-po-objektima-1-12-22.pdf>

Iz tablice 2., vidljivo je da su 2022. godine turisti najviše boravili u objektima u domaćinstvu, hotelima, kampovima te nekomercijalnom smještaju. Domaći i strani turisti većinom biraju hotele za njihov boravak u destinaciji. Dubrovnik kao grad nema prostora za kampove, ali ima brojnih kampova u širem području kao što su: Kamp Lavanda, Kamp Nevio, Kamp Adriatic i sl.

5.2.2. Gastronomska i enološka ponuda

Gastronomska ponuda grada spoj je tradicionalne dalmatinske kuhinje, utjecaja Mediterana i modernih kulinarskih inovacija. S obzirom na svoj izvrstan položaj na Jadranskom moru, Dubrovnik je odlično mjesto za ljubitelje plodova mora. Svježe ulovljena riba, školjke i druge morske delicije glavna su jela u mnogim lokalnim restoranima. Dubrovačka kulinarska ponuda pod velikim je utjecajem mediteranske kuhinje koju karakterizira korištenje maslinovog ulja, svježeg začinskog bilja, češnjaka i sezonskog povrća. Veliki dio gastronomske ponude čine vina. Dubrovačko-neretvanska županija je poznata po visoko kvalitetnim autohtonim vinima kao što su Dingač i Postup te dubrovačka malvazija. Najpoznatije dvije vinske lokacije su poluotok Pelješac i otok Korčula. Pelješac je postao svjetski poznat po autohtonij sortu grožđa

zvanj Plavac mali (Dubrovnik Digest, 2013). Dubrovačka malvazija, vino dubrovačke vlastele koju su još nazivali „nektarom bogova“, obnovljena je sorta koja se može naći u Konavlima. Vino je bilo visoko cijenjeno u Dubrovačkoj Republici i kao desertno prodavalo se uz recept kao „lijek“. Deserti karakteristični za Dubrovačko-neretvansku županiju su rozata, arancini, suhe smokve te kontonjata (Visit Dubrovnik, 2024). Manifestacija koja protekle tri godine okuplja isključivo vinare te se slavi vino je Dubrovnik Festiwine, koji uz mnoštvo zanimljivih događanja promoviraju vinsku kulturu Dubrovačko-neretvanske županije.

5.3. Manifestacije u gradu Dubrovniku

Kulturne manifestacije u Dubrovniku predstavljaju ključan dio njegove kulturne ponude i značajno obogaćuju život grada. Kroz cijelu godinu, Dubrovnik postaje pozornica za brojne događaje koji obuhvaćaju različite umjetničke forme, uključujući glazbu, ples, kazalište, književnost i vizualne umjetnosti. Ove manifestacije ne samo da omogućuju lokalnim umjetnicima da pokažu svoj rad, već i privlače brojne međunarodne umjetnike i posjetitelje, čime se dodatno jača kulturna razmjena i globalna prepoznatljivost grada.

5.3.1. Dubrovačke ljetne igre

Dubrovačke ljetne igre su nedvojbeno najveća i najreprezentativnija kulturna manifestacija ne samo u Dubrovniku već i u cijeloj Hrvatskoj. Prve Dubrovačke ljetne igre održane su 1950. godine, a njihovo otvaranje popraćeno je velikim interesom javnosti i medija. Festival je uključivao dramske predstave, glazbene izvedbe i plesne nastupe, a sve to u povijesnim lokacijama kao što su Knežev dvor, tvrđava Lovrijenac, klaustar Franjevačkog samostana i Stradun. Upravo ta kombinacija vrhunskog umjetničkog programa i jedinstvenog ambijenta ubrzo je postala zaštitni znak grada Dubrovnika. Održavaju se od 1950. godine, a traju svake godine od 10. srpnja do 25. kolovoza. Manifestacija počinje ispred palače Sponze na Stradunu, najpoznatijoj dubrovačkoj ulici. Tijekom svečanog otvaranja, glumci podižu zastavu na Orlandov stup i uz melodije Gundulićeve „Himne slobodi“ pozivaju dubrovačkog kneza da simbolično uđe u grad (Meet Dubrovnik, 2024).

Slika 10. Otvaranje igara 2016. godine, Izvor: <https://apoliticni.hr/krecu-dubrovacke-ljetne-igre/>

U prvim godinama festival je bio više orijentiran na starija djela hrvatske i svjetske dramske književnosti (Marin Držić, Hanibal Lucić, Ivan Gundulić, Juraj Palmotić, Shakespeare, Sofoklo i dr.), ali su vrlo brzo u repertoar ušli i ostali dramatičari. Mnoge su se kazališne generacije okušale u postavljanju predstava posebno za dubrovačke pozornice na otvorenom, kao i u prilagodbama predstava za izvođenje na otvorenom. Najčešće su se izvodili Hamlet na Lovrijencu i Dundo Maroje na nekoliko pozornica u gradu. S dramskim su predstavama gostovali Old Vic Theatre Company iz Londona i Bristola, Royal National Theatre iz Londona, Narodni Divadlo iz Praga, La Mama iz New Yorka, Teatro Libero iz Rima, Piccolo Teatro iz Milana i dr. (Hrvatska enciklopedija, 2024).

Glazbeni je dio programa na početku imao za cilj predstavljanje najboljih domaćih skladatelja, solista i orkestrara, ali je već koncem pedesetih godina festival postao domaćinom najuglednijim solistima i ansamblima iz cijelog svijeta. U mnoštvu velikih umjetnika koji su nastupili na Dubrovačkim ljetnim igrama teško je izdvojiti nekoga posebno. Od velikih orkestrara prisustvovala je Zagrebačka filharmonija, Češka filharmonija, Halle orkestar, Orkestar francuskog radija i drugi. Među brojnim solistima bili su mnogi svjetski poznati pijanisti, violinisti, violončelisti te pjevači (Dubrovačke ljetne igre, 2024).

Od 1951. na festivalu se izvode baleti uz melodije mnogih poznatih svjetskih skladatelja kao što su P.L. Čajkovski i R. Schumann, ali hrvatskih skladatelja kao što su Boris Papandopulo i

Jakov Gotovac. Plesne priredbe se najčešće održavaju na tvrđavi Revelin. Za folklorne nastupe uglavnom nastupaju ansambli LADO iz Zagreba i Linđo iz Dubrovnika. Prema službenoj stranici Dubrovačkih ljetnih igara, folklorni ansambl Linđo neizostavan je dio programa Dubrovačkih ljetnih igara od 1967. godine te slavi bogatstvo hrvatske nematerijalne baštine i uspješno promovira ime Dubrovnika i Hrvatske (Dubrovačke ljetne igre, 2024).

Godine 1978. utemeljena je nagrada Orlando. Ova prestižna nagrada koja se dodjeljuje za najbolja umjetnička ostvarenja na Dubrovačkim ljetnim igrama. Ime je dobila po slavnom Orlandovom stupu, simbolu slobode i pravde u Dubrovniku. Nagrada Orlando dodjeljuje se u dvije kategorije: za najbolju dramsku ulogu i za najbolji glazbeni nastup. Posebna kategorija dodjele nagrade naziva se Grand Prix, nagrada za osobit umjetnički doprinos u više festivalskih sezona. Dobitnici nagrade Orlando uključuju najistaknutije umjetnike iz Hrvatske i šire regije kao što su: Rade Šerbedžija, Mia Begović, Goran Višnjić, Marko Mimica, Luka Šulić i dr. Svake godine, žiri sastavljen od istaknutih i kulturnih umjetničkih stručnjaka pažljivo ocjenjuje izvedbe na festivalu. Tijekom godina, nagrada je postala sinonim za izvrsnost u dramskoj i glazbenoj umjetnosti, te dodatno obogaćuje prestiž i važnost Dubrovačkih ljetnih igara na međunarodnoj kulturnoj sceni (Meet Dubrovnik, 2024).

Slika 11. Nagrada Orlando, Izvor: <https://dulist.hr/dodijeljene-nagrade-grand-prix-nevi-rosic-orlando-za-dawida-runtza-i-jadranku-dokic/783609/>

5.3.2. Dubrovački karnevo

Dubrovački karnevo (karneval), koji se održava svake godine u veljači, predstavlja jedno od

najsvjetlijih i najveselijih manifestacija u Dubrovniku. Karnevo je vrijeme zabave, igre, dekadencije i slobode. Potječe još iz pretkršćanskog doba te je zauzeo značajno mjesto u europskoj kulturi, a ni Dubrovnik nije izostavljen iz cjelonoćnih fešti (Nedić, 2021). Središnji događaj karnevala je velika maškarana povorka koja prolazi kroz povijesnu jezgru grada, Stradun. Maske i kostimi često odražavaju tradicionalne motive, ali i suvremene teme, ponekad uključujući satirične osvrte na aktualne događaje i političke prilike. Vrhunac karnevalske proslave je Ultimi od karnevala, gdje nastupaju razni izvođači te se često održava u Culture clubu Revelin (Dubrovnik Digest, 2013).

Slika 12. Dubrovački karnevo (karneval), Izvor: <https://www.dubrovnik.hr/vijesti/otvoreno-dubrovački-karnevo-2022-15466>

5.3.3. Međunarodni filmski festival u Dubrovniku – DUFF

Međunarodni filmski festival u Dubrovniku jedan je od najvažnijih kulturnih manifestacija u gradu, koji svake godine privlači filmske entuzijaste, profesionalce i ljubitelje filmske umjetnosti iz cijelog svijeta. Ova manifestacija je orijentirana prema djeci i mladim ljudima iz mediteranskih zemalja. Festival nudi raznoliku selekciju filmova, od umjetničkih do dokumentarnih filmova do velikih međunarodnih produkcija. Misija festivala je omogućiti, motivirati i promovirati filmsko stvaralaštvo mladih na Mediteranu. Vizija festivala je postati stalni izlog godišnje produkcije amaterskih filmova djece i mladih u zemljama Mediterana (Film Freeway, 2024).

Postoji i natjecateljski aspekt festivala gdje stručni žiri nagrađuje sudionike u raznim kategorijama kao što su najbolji animirani film, najbolji dokumentarni film, najbolji film u otvorenoj kategoriji i drugi. Osim tih nagrada, glumci i filmaši su nagrađivani od strane publike za najbolji film festivala, te nagradom Libertas za životno djelo i nagradom Argosy za pojedinačan doprinos u području filmskog stvaralaštva (Meet Dubrovnik, 2024).

Organizatori festivala su Javna ustanova u kulturi Kinematografi Dubrovnik i Udruga Škola filma Šipan. Za sudjelovanje na filmskom festivalu sudionici moraju ispuniti određene uvjete dostupne na službenoj stranici Dubrovnik film festivala.

5.3.4. Festa sv. Vlaha

Festa svetog Vlaha je jedna od najstarijih i najvažnijih vjerskih blagdana u Dubrovniku, koja se slavi u čast zaštitinika grada, svetog Vlaha. Početak ove tradicije započinje u 10. stoljeću, kada je prema legendi sveti Vlaho prilikom mletačke opsade grada pomogao Dubrovčanima da obrane svoju slobodu. U znak zahvalnosti Dubrovčani su ga proglasili svojim zaštitnikom te su u srednjem vijeku na temeljima stare romaničke građevine sagradili novu baroknu crkvu sv. Vlaha, koja je postala središnje mjesto štovanja svetkovine za tadašnji narod, ali i za stanovnike Mljeta, Lastova i Konavala. UNESCO je Festu svetog Vlaha 2009. godine uvrstio na popis nematerijalne kulturne baštine, prepoznajući njezinu kulturnu i povijesnu vrijednost. (Hrvatska turistička zajednica, 2024).

Festa svetog Vlaha se svake godine održava 3. veljače s početkom svete mise u Katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije, koju predvodi dubrovački biskup. Nakon mise, procesija se ponovno formira i prolazi gradom, noseći relikvije svetog Vlaha. Sudionici procesije često dolaze iz raznih dijelova Hrvatske i susjednih zemalja, a mnogi nose tradicionalne nošnje svojih krajeva, pridonoseći tako svečanosti i ljepoti događaja. Jedan od ključnih elemenata proslave je blagoslov grla. Vjernici se okupljaju ispred crkve i sudjeluju u obredu blagoslova, u kojem svećenik, koristeći dvije svijeće u obliku križa, blagoslivlja grla vjernika, moleći za zaštitu od bolesti grla i drugih zdravstvenih problema (Meet Dubrovnik, 2024).

Proslava svetog Vlaha važan je simbol identiteta Dubrovnik i njegove kulturne baštine. Ona spaja prošlost i sadašnjost te pokazuje kako su vjerske i kulturne vrijednosti duboko

ukorijenjene u životu Dubrovčana. Osim duhovnog značenja, Festa ima značajnu ulogu u oblikovanju društvenih veza, pravila i ukupne kvalitete vlasti. Festa je kao manifestacija svečevog štovanja definirao cjelokupni kulturni i dijelom prirodni prostor Grada i okolice. Također potiče interkulturalnu komunikaciju privlačeći sudjelovanje ljudi i organizacija iz cijele zemlje (Ministarstvo kulture i medija, 2024).

5.3.5. Lindo – folklorni ansambl u Dubrovniku

Folklorni ansambl Lindo jedan je od najuglednijih folklornih ansambala u Hrvatskoj, a posebno je značajan u Dubrovačkoj okolini. Folklorni ansambl Lindo osnovan je s ciljem očuvanja i promocije tradicijske kulture dubrovačkog kraja. Od samih početaka, ansambl se fokusirao na izvođenje tradicionalnih plesova i pjesama, posebno onih koje su karakteristične za jug Hrvatske, uključujući Konavle, Župu dubrovačku, Primorje i Pelješac. Manje folklorne skupine osnivaju se u odgojno-obrazovnim ustanovama kao rekreativne i tjelesne aktivnosti tijekom druge polovice 20. stoljeća, kada se u Dubrovniku javlja i prvi put organizirano folklorno-amatersko djelovanje. Učitelji s izraženim osjećajem odgovornosti za očuvanje i interpretaciju tradicijske folklorne baštine su nositelji ovog programa (Folklorni Ansambl Lindo, 2024).

Središnji dio repertoara ansambla Lindo čini istoimeni ples, koji je specifičan za dubrovačko područje. Lindo je dinamičan ples koji se izvodi uz pratnju lijerice, tradicionalnog glazbenog instrumenta. Ples je poznat po svojoj energičnosti i specifičnom ritmu, a karakterističan je po tome što se plesači kreću u paru, izvodeći složene korake uz pratnju glazbe. Osim plesa Lindo, ansambl izvodi i mnoge druge tradicionalne plesove i pjesme iz raznih dijelova Hrvatske. Na njihovom repertoaru nalaze se plesovi poput posavskog drmeša, međimurske pjesme, slavonskih kola, ali i plesovi i običaji iz Dalmacije, Like i Istre. Poseban naglasak je stavljen na autentičnost izvođenja, pa se tako koriste originalne nošnje i instrumenti, čime se dodatno naglašava povijesna i kulturna vrijednost svakog plesa (Folklorni Ansambl Lindo, 2024).

Italija je ugostila prvu skupinu Lindovaca 1966. godine. Lindo svojim nastupima diljem Italije, Njemačke, Grčke, Velike Britanije, SAD-a, Australije, Japana, Urugvaja i Argentine desetljećima učinkovito promiče ime Dubrovnika i Hrvatske. Iako je nagrađivan s nekoliko nagrada, Lindovci se najviše ponose Zlatnom medaljom i Zlatnom plaketom koju je dobio 1973. godine na Međunarodnom festivalu folkloru u Francuskoj. Tako je bio dio najboljih europskih

folklornih ansambala (Meet Dubrovnik, 2024).

Folklorni ansambl Lindo predstavlja srce i dušu dubrovačke tradicije. Kroz svoje višedesetljetno djelovanje, Lindo je postao simbol kulturnog nasljeđa i ponosa, ne samo Dubrovnika već i cijele Hrvatske. Njihova predanost očuvanju folklorne baštine osigurava da tradicije, pjesme i plesovi hrvatskog naroda ostanu živi, te da se i dalje prenose s generacije na generaciju, kako u domovini, tako i diljem svijeta.

5.3.6. Dubrovački zimski festival

Dubrovački zimski festival je manifestacija koja se održava tijekom božićno-novogodišnjeg razdoblja. Ovaj festival, pokrenut 2014. godine, postao je centralna manifestacija zimskih mjeseci u Dubrovniku, unoseći poseban duh i atmosferu u grad. Zimski festival je osmišljen kao način da se produži turistička sezona i obogati kulturni život grada tijekom zimskih mjeseci, kada je broj posjetitelja uobičajeno manji (Meet Dubrovnik, 2024).

Program Dubrovačkog zimskog festivala je vrlo raznolik, uključujući niz događaja namijenjenih različitim uzrastima i interesima. Tijekom festivala, Dubrovnik postaje pozornica za brojne koncerte, predstave, izložbe, radionice i sajmove. Na glavnom gradskom trgu, Stradunu, postavljaju se božićne kućice koje nude raznoliku ponudu domaćih proizvoda, tradicionalnih jela i pića, što dodatno doprinosi blagdanskoj atmosferi. Jedan od najvažnijih događaja tijekom festivala je tradicionalni doček Nove godine na Stradunu, koji svake godine privlači tisuće posjetitelja. Program obuhvaća nastupe poznatih glazbenika, vatromet i zabavu koja traje do jutarnjih sati (Dubrovački zimski festival, 2024).

Festival također uključuje poseban program za djecu, s raznim predstavama, radionicama i dolaskom Svetog Nikole i Djeda Božićnjaka. Svake godine u festivalu sudjeluje najdraža dječja maskota Medo, koji širi dobro raspoloženje ulicama te se druži s djecom. Dječje igre i aktivnosti, često održavane u suradnji sa lokalnim školama i kulturnim udrugama, dodatno obogaćuju festivalsku ponudu i čine ga obiteljskim događajem (Meet Dubrovnik, 2024).

5.3.7. Stradun Classic

Stradun Classic jedan je od novijih i zanimljivijih dodataka kulturnoj ponudi grada Dubrovnika. Ovaj glazbeni festival, koji se održava na najpoznatijoj ulici u Dubrovniku, Stradunu, privlači ljubitelje klasične glazbe iz cijelog svijeta. Festival je osmišljen kao jedinstveni spoj vrhunske glazbe i povijesne ljepote Dubrovnika te nudi iskustvo slušanja koncerata na otvorenom, okruženom jedinstvenom arhitekturom grada. Festival se najčešće održava u mjesecu kolovozu ili rujnu. Pod ravnanjem renomiranog koncertnog majstora i umjetničkog voditelja Gordana Nikolića, Marija Pavlović je 2018. godine kao rezidencijalna umjetnica Dubrovačkog simfonijskog orkestra osnovala Festivalski orkestar Stradun Classic Festival koji glazbenicima Dubrovačkog simfonijskog orkestra omogućuje nastupe uz razna gostovanja umjetnika. Svaki program ima različitu temu i uključuje poznata komorna djela i manje poznata djela koja će iznenaditi i oduševiti slušatelje. Redovito uvrštavanje djela hrvatskih skladatelja na repertoar podupire regionalni identitet i kulturu te potiče globalnu suradnju. Osim unapređenja kulturne raznolikosti Hrvatske, vizija Stradun Classic festivala potiče nacionalnu i međunarodnu suradnju te kulturu i identitet zemlje. (Dubrovački simfonijski orkestar, 2024).

6. RAZVOJ MANIFESTACIJSKOG TURIZMA U GRADU DUBROVNIKU

Iz ranije prikazanog, grad Dubrovnik nudi bogatu ponudu manifestacija koje predstavljaju veliku kulturnu, društvenu, povijesnu te ekonomsku važnost za grad. Manifestacijski turizam predstavlja jedan od ključnih segmenata razvoja turističke ponude u Dubrovniku te značajno doprinosi pozicioniranju grada kao prepoznatljive destinacije u Europi i svijetu. U ovom poglavlju će se analizirati kako manifestacijski turizam utječe na različite aspekte života u Dubrovniku, uključujući ekonomski, društveni i kulturni utjecaj te na sezonalnost turizma. Također će se analizirati turistički dolasci i noćenja.

6.1. Statistička analiza dolazaka i noćenje u gradu Dubrovniku (2019.-2023).

Za sveobuhvatno razumijevanje dinamike turizma u Dubrovniku neophodno je analizirati turističke dolaske i turistička noćenja. Temeljem godišnjih izvješća Hrvatske turističke zajednice „Turizam u brojkama“ u sljedećoj tablici se može vidjeti statistički prikaz i analiza turističkog prometa u gradu Dubrovniku u razdoblju od 2019. godine do 2023. godine.

Tablica 2.

Dolasci i noćenja u gradu Dubrovniku u razdoblju od 2019.-2023. godine.

		2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Dolasci		1 439 531	219 683	518 102	1 029 559	1 235 533
	Domaći turisti	56 884	42 983	53 728	71 080	71 477
	Strani turisti	1 382 647	176 700	464 374	958 479	1 164 056
Noćenja		4 295 071	775 954	1 865 885	3 483 909	3 805 726
	Domaći turisti	138 391	131 043	152 225	186 670	176 785
	Strani turisti	4 156 680	644 911	1 713 660	3 297 239	3 628 941

Izvor: Izvještaji „Turizam u brojkama“ Državnog zavoda za statistiku, dostupno na: <https://web.dzs.hr/>

Prema tablici broj 1., možemo vidjeti da je najveći broj dolazaka zabilježen u 2019. godini, što ne iznenađuje s obzirom da je 2019. godina bila prepandemijska te u kontekstu cijele Hrvatske, rekordna turistička sezona. U 2020. godini vidimo pad dolazaka za 84,74% naprema 2019. godini. U 2021. sa laganim popuštanjem sigurnosnih mjera za COVID-19, vidimo porast dolazaka za 135,84%. U 2022. godini vidimo stabilan oporavak od pandemije u 98,72%, što se tiče dolazaka. U 2023. godini turistički sektor pokazuje oporavak od prethodnih sezona te pokazuje potencijal za dostizanje prepandemijske razine. Broj domaćih turista je relativno stabilan tijekom godina, s blagim padom u 2020. godini i postepenim oporavkom do 2023. godine. Broj stranih turista je značajno opao tijekom pandemije, sa 1.382.647 u 2019. na samo 176.700 u 2020. godini. Iako 2023. godina bilježi nešto sporiji rast, ukupni brojevi dolazaka i noćenja pokazuju kontinuirani oporavak od pandemije, približavajući se razinama iz 2019. godine, što ukazuje na obnovljeni interes turista za Dubrovnik kao atraktivnu destinaciju.

6.2. Statistička analiza dolazaka i noćenja u gradu Dubrovniku u mjesecu kolovozu (2023.- 2024.)

Turistički dolasci i noćenja u Dubrovniku tijekom kolovoza svake godine dosežu svoj vrhunac, jer se taj mjesec tradicionalno smatra jednim od najprometnijih u turističkoj sezoni. Mnogi turisti odabiru ovaj period jer je tada dostupno dosta najvažnijih sadržaja, a grad nudi cjelodnevne aktivnosti, od kulturnih manifestacija do plaža i noćnog života. Dubrovačke ljetne igre, koje se tradicionalno održavaju od sredine srpnja do kraja kolovoza, imaju snažan utjecaj na privlačenje domaćih i stranih turista. Pošto su Dubrovačke ljetne igre najunosniji i najvažniji događaj turističke sezona u Dubrovniku, u sljedećoj tablici će se pogledati dolasci i noćenja turista u mjesecu kolovozu, uspoređujući 2023. i 2024. godinu.

Tablica 3.

Dolasci i noćenja u gradu Dubrovniku u mjesecu kolovozu

KOLOVOZ	Dolasci 2024. godine	Dolasci 2023. godine	Noćenja 2024. godine	Noćenja 2023. godine
	26.781	27.502	125.628	134.250

Izvor: izrada autorice prema izvještaju Župe dubrovačke, dostupno na: <https://www.dubrovnik-riviera.hr/hr/multimedija/statistika>

Prema tablici, pad dolazaka turista 2024. u odnosu na prethodnu godinu je 2,62% (721 turista

manje). Iako je pad dolazaka relativno mali, može biti nekoliko potencijalnih razloga za to kao što su promjene u turističkim preferencijama ili promjene u vanjskim uvjetima kao što su inflacija, rast cijene smještaja i usluga. Broj noćenja u odnosu na prethodnu godinu iznosi 6,42% (8.622 noćenja manje). Ovaj pad u broju noćenja je značajniji od pada dolazaka što može ukazivati na promjenu ponašanja turista. Moguće je da turisti kraće borave u destinaciji zbog troškova smještaja i života ili više biraju smještaj izvan grada. Iako podaci pokazuju blagi pad dolazaka i značajniji pad noćenja, to ne mora nužno biti alarmantna situacija za Dubrovnik, već prilika da preispita i unaprijedi svoju turističku strategiju.

6.3. Ulaganja u manifestacije

Grad Dubrovnik već dugi niz godina prepoznaje važnost kulture kao ne samo identitetske vrijednosti, već i kao značajnog ekonomskog resursa. Kao rezultat toga, značajan dio gradskog proračuna usmjerava se prema kulturnim događajima. Kultura je visoko pozicionirana u strategiji razvoja grada, a ulaganja su usmjerena na organizaciju i podršku tradicionalnih manifestacija, kao i na poticanje novih kulturnih projekata koji obogaćuju ponudu grada.

Tablica 4.

Financiranje programskih djelatnosti iz sredstava Grada Dubrovnika

	Ustanova	Financiranje programske djelatnosti iz sredstava Grada Dubrovnika	Ukupno financiranje programske djelatnosti ustanova
1	Prirodoslovni muzej	26.565	27.895
2	Dubrovačke knjižnice	65.000	129.400
3	Dubrovačke ljetne igre	1.126.620	2.401.871
4	Dubrovački muzeji	183.738	453.257
5	Dubrovački simfonijski orkestar	159.950	320.740
6	Kazalište Marina Držića	117.380	270.461
7	Kinematografi Dubrovnik	62.349	277.897
8	Folklorni ansambl Linđo	65.000	205.050
9	Umjetnička galerija Dubrovnik	69.170	97.370
10	Dom Marina Držića	45.000	56.700
11	Muzej Domovinskog rata Dubrovnik	18.000	18.550
		1.938.772 €	4.259.191 €

Izvor: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/154/PRORACUN-U-MALOM-2024-GODINA.pdf>

Tablica prikazuje financiranje programskih djelatnosti različitih kulturnih ustanova u

Dubrovniku iz sredstava Grada Dubrovnika, kao i ukupno financiranje programskih djelatnosti tih ustanova. Dubrovačke ljetne igre, kao najznačajnija kulturna manifestacija grada Dubrovnika, dobiva najveći dio sredstava, jer ovaj festival ima međunarodni značaj i privlači brojne posjetitelje te renomirane umjetnike iz cijelog svijeta. Većina ustanova značajno ovisi o proračunu Grada Dubrovnika, ako što su Dubrovačke ljetne igre dok druge ustanove poput Folklornog ansambla Lindo i Dubrovačkih knjižnica dobivaju značajan dio svojih sredstava. Gradski proračun također podržava i manifestacije poput Stradun Classica, koja je noviji doprinos kulturnoj sceni grada, u iznosu od 70.000€ te Zimski festival u iznosu od 597.000€ (Grad Dubrovnik, 2024).

6.4. Promocija manifestacija

Jedna od glavnih strategija razvoja manifestacijskog turizma u Dubrovniku je dobra promocija trenutno aktualnih manifestacija. Većina promotivnih aktivnosti se odvija na digitalnim platformama kao što su službene web stranice i društvene mreže (Facebook, Instagram, X, Tiktok). Službena stranica Grada Dubrovnika redovito ažurira informacije o nadolazećim događajima. Sa druge strane, društvene mreže nude brže širenje informacija i interakciju sa potencijalnim posjetiteljima. Društvene mreže također mogu pomoći pri dopiranju do mlađih generacija te poticanju zanimanja za određene manifestacije. Grad također surađuje s lokalnim, nacionalnim i međunarodnim medijima kako bi osigurao široku pokrivenost manifestacija. Ovaj način promocije je koristan pri informiranju potencijalnih posjetitelja širom zemlje, ali i na globalnoj razini. Također kroz različita sponzorstva i partnerstva se omogućuju dodatna sredstva za promociju, ali i jačaju kredibilitet manifestacija na međunarodnoj razini. Najčešći sponzori među manifestacijama su: Grad Dubrovnik, Turistička zajednica grada Dubrovnika, Zračna luka Ruđer Bošković, OTP banka, Kraš, Jutarnji List, Valamar i drugi. Osim toga, u suradnji sa Turističkom zajednicom grada Dubrovnika, u svrsi promocije se izrađuju mnoge promotivne kampanje koje obuhvaćaju tiskane materijale, promotivne video materijale te promotivne aktivnosti usmjerena na specifična tržišta (Hrvatska turistička zajednica, 2024).

6.5. SWOT analiza manifestacijskog turizma u Gradu Dubrovniku

U svrsi sagledavanja utjecaja manifestacijskog turizma na grad Dubrovnik, neophodno je

provesti SWOT analizu koja će pomoći prikazati snage, slabosti, prilike i prijetnje s kojima se ovaj oblik turizma suočava. SWOT analiza pruža detaljan uvid u unutarnje i vanjske čimbenike koji utječu na manifestacijski turizam te predstavlja osnovu za donošenje strateških odluka i planiranje daljnjeg razvoja. U nastavku će biti prikazana SWOT analiza koja će obuhvatiti ključne aspekte manifestacijskog turizma u Dubrovniku.

Tablica 5.

SWOT analiza manifestacijskog turizma u gradu Dubrovniku

<p>SNAGE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bogata kulturna baština - Visoka kvalitetna događanja - Globalna prepoznatljivost - Podrška lokalnih vlasti - Raznovrsna ponuda manifestacija 	<p>SLABOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sezonalnost turizma - Ovisnost o turizmu - Visoki troškovi organizacije - Ograničeni kapaciteti
<p>PRIILIKE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Diversifikacija ponude - Digitalizacija i promocija - Suradnja s međunarodnim partnerima - Održivost i ekologija 	<p>PRIJETNJE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Globalne krize - Prekomjerni turizam - Konkurencija drugih destinacija - Promjene u proračunu

Izvor: rad od autorice na temelju prethodno analiziranog razvoja manifestacijskog turizma u gradu Dubrovniku

Iz prikazane SWOT analize, možemo zaključiti da je najveća snaga grada Dubrovnika njegova bogata povijesna i kulturna baština s kojom se kao destinacija najviše ponose i promoviraju. Uz visoko kvalitetna događanja, globalnu prepoznatljivost, podršku lokalnih vlasti te raznovrsnom ponudom manifestacija grad Dubrovnik zadovoljava širok spektar interesa posjetitelja, privlači međunarodno priznate umjetnike i publiku te aktivno ulaže u kulturne manifestacije, osiguravajući stabilan izvor financiranja i infrastrukturnu podršku. Od glavnih slabosti je sezonalnost gdje je većina manifestacija koncentrirana u ljetnim mjesecima, što stvara izazove u održavanju stalnog turističkog interesa tokom cijele godine. Također, prevelika ovisnost o turizmu može dovesti do preopterećenja infrastrukture i resursa, što može smanjiti kvalitetu života lokalnog stanovništva. Organizacija velikih kulturnih manifestacija zahtijeva značajna

financijska sredstva, što može predstavljati problem u slučaju smanjenja proračuna ili ekonomske krize. Osim toga, Dubrovnik kao relativno mali grad ima ograničene smještajne i infrastrukturne kapacitete za prihvata velikog broja posjetitelja tijekom održavanja manifestacija. Diversifikacija ponude kao prilika doprinosi razvoju novih manifestacija izvan glavne turističke sezone koje mogu privući turiste tijekom cijele godine i smanjiti efekt sezonalnosti. Digitalizacija i promocija manifestacija putem interneta i društvenih mreža može privući širu globalnu publiku i povećati interes za sudjelovanje u manifestacijama. Uspostavljanje partnerstava s međunarodnim kulturnim institucijama i festivalima moglo bi unaprijediti kvalitetu i vidljivost dubrovačkih manifestacija na svjetskoj razini. Također, promicanje održivih načina poslovanja u organizaciji i održavanju manifestacija može povećati atraktivnost Dubrovnika za ekološki osviještene posjetitelje. Manifestacijski turizam u Dubrovniku se suočava i sa prijetnjama koje bi mogle ugroziti njegov daljnji razvoj. Globalne krize poput pandemija, ekonomskih recesija ili političkih nestabilnosti mogu značajno utjecati na dolazak turista i održavanje manifestacija. Prekomjerni ili masovni turizam predstavlja ozbiljnu prijetnju zbog prevelikog broja posjetitelja te može dovesti do zagušenja grada, negativnih ekoloških utjecaja i smanjenja kvalitete iskustava za turiste i lokalnu zajednicu. Dio posjetitelja mogu privući konkurentne destinacije koje održavaju slične događaje, što bi umanjilo interes za Dubrovnik. Na kvalitetu i opseg manifestacija mogle bi negativno utjecati promjene u gradskom proračunu i gubitak financijskih sredstava za kulturu, što bi umanjilo njihovu privlačnost i potencijal za razvoj turizma.

7. ZAKLJUČAK

Zaključno, manifestacijski turizam igra ključnu ulogu u oblikovanju turističke ponude i imidža Dubrovnika kao jedne od najatraktivnijih kulturnih destinacija na Mediteranu. Kroz organizaciju raznih manifestacija, grad uspješno privlači turiste tijekom cijele godine, čime se produljuje sezona i značajno doprinosi gospodarskom rastu i osigurava stabilnost prihoda lokalnom stanovništvu i poslovnim subjektima. Manifestacijski turizam ne samo da obogaćuje kulturni život grada, već i doprinosi jačanju lokalne ekonomije te promovira Dubrovnik na međunarodnoj razini. Manifestacijski turizam omogućuje gradu da očuva svoju kulturnu baštinu i tradicionalne običaje, dok istovremeno uvodi suvremene i inovativne programe koji privlače širi spektar posjetitelja. Kroz manifestacije poput Dubrovačkih ljetnih igara ili Feste svetog Vlaha, grad ističe svoju povijesnu i kulturnu posebnost, čime se posjetiteljima pruža autentično iskustvo koje je snažno povezano s identitetom grada. Istodobno, grad je otvoren za inovativne programe i suvremene oblike umjetničkog izražavanja, što omogućuje privlačenje različitih profila posjetitelja – od ljubitelja klasične kulture do suvremenih kreativaca i umjetnika. Time Dubrovnik uspijeva zadovoljiti raznolike interese turista i stvara prostor za međunarodnu promociju.

Unatoč brojnim prednostima, važno je osigurati održivost manifestacija kako bi se izbjegli problemi poput pretjerane turističke opterećenosti, posebno u ljetnim mjesecima kada grad privlači najveći broj posjetitelja te može dovesti do zasićenja gradske infrastrukture što utječe na svakodnevni život lokalnog stanovništva i kvalitetu usluga koje se nude turistima. Stoga je ključno da grad Dubrovnik, u suradnji sa turističkim sektorom, usvoji strategiju održivog razvoja, kako bi se osigurala ravnoteža između turističkog rasta i očuvanja kvalitete života za svoje građane. Budući rast manifestacijskog turizma u Dubrovniku uvelike ovisi o uspješnoj promociji događaja, učinkovitom upravljanju resursima i pažljivom planiranju. Očekuje se da će manifestacijski turizam ostati značajna komponenta ukupnog turističkog razvoja grada, pridonoseći njegovom međunarodnom priznanju i održivom rastu, pod uvjetom da grad očuva svoju bogatu baštinu i kontinuirano ulaže u inovativne i visokokvalitetne kulturne programe. Time će grad ne samo očuvati svoju bogatu baštinu, već i nastaviti razvijati svoju poziciju kao jedna od vodećih kulturnih destinacija.

POPIS LITERATURE

- Avcikurt, S. H. (2016). *Global Issues and Trends in Tourism*. Sofia: St. Kliment Ohridski University.
- Blašковић, N. (2018). *Rodne razlike u komunikacijskim vještinama menadžera*. Šibenik: Veleučilište u Šibeniku.
- Čavlek, N. B. (2011). *Turizam, Ekonomske osnove i organizacijski sustav*. Zagreb: Školska knjiga.
- Dadić. (2014). *Istraživanje kulturnog turizma: konteksti, metode, koncepti*. Split: Redak.
- Dubrovačke ljetne igre. *Povijest*. Dostupno na: Dubrovačke ljetne igre: <https://www.dubrovnik-festival.hr/povijest> (30. 08 2024).
- Dubrovački simfonijski orkestar. *Stradun Classic*. Dostupno na: Dubrovački simfonijski orkestar: <https://www.dso.hr/en/chamber-music-festival-stradun-classic/> (08. 09 2024).
- Dubrovnik Digest. *Dubrovnik Digest*. Dostupno na: Dubrovnik Digest: <https://dubrovnikdigest.com/povijest/setnja-po-stoljecima> (22. 8 2013).
- Ekonomski institut, Zagreb. (2019). *CEIZ indeks*. Dohvaćeno iz <https://www.eizg.hr/indeksi-168/ceiz-indeks/169>: www.eizg.hr
- E-turizam. *Destinacijski menadžment*. Dostupno na: E-turizam: <https://www.e-turizam.com/glosar/destinacijski-menadzment/> (10. 08. 2024).
- European Comission. *Održivi kulturni turizam*. Dostupno na: European Comission: <https://culture.ec.europa.eu/hr/cultural-heritage/cultural-heritage-in-eu-policies/sustainable-cultural-tourism> (8. 8 2024)
- Film Freeway. *DUFF - Dubrovnik Film Festival*. Dostupno na Film Freeway: <https://filmfreeway.com/DUFF-cro> (05. 09 2024).
- Folklorni Ansambl Lindo. *Povijest Folklornog ansambla Lindo*. Dostupno na Folklorni ansambl Lindo: <https://www.lindjo.hr/povijest> (06. 09 2024).
- Geić, S. (2011). *Menadžment selektivnih oblika turizma*. Split: Sveučilište u Splitu.
- Getz, D. (2012). HALLMARK EVENTS: DEFINITON, GOALS AND PLANNING PROCESS. *INTERNATIONAL JOURNAL OF EVENT MENAGAMENT RESEARCH*, 47-67.
- Golja, T. (01. 09 2020). DESTINACIJSKI MENADŽMENT U FUNKCIJI RAZVOJA KULTURNOG TURIZMA KONTINENTALNE HRVATSKE - PRIMJER DESTINACIJE KRIŽEVCI. Pula, Hrvatska: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Grad Dubrovnik. (2024). *Proračun grada Dubrovnika*. Dubrovnik: Grad Dubrovnik.

- Hrvatska enciklopedija. *Dubrovačke ljetne igre*. Dostupno na: Hrvatska enciklopedija: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/dubrovacke-ljetne-igre> (30. 08 2024).
- Hrvatska enciklopedija. *Turizam*. Dostupno na: Hrvatska enciklopedija: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/turizam> (1. 8 2024).
- Hrvatska turistička zajednica. *Fešta svetoga Vlaha, sveca zaštitnika Dubrovnika*. Dostupno na: Hrvatska turistička zajednica: <https://croatia.hr/hr-hr/unesco/festa-svetoga-vlaha-sveca-zastitnika-dubrovnika> (06. 09 2024).
- Leksikon Marina Držića. <https://leksikon.muzej-marindrzic.eu/katedrala/>. Dostupno na: <https://leksikon.muzej-marindrzic.eu/katedrala/>: <https://leksikon.muzej-marindrzic.eu/katedrala/> (22. 08 2024).
- Livaja, I., & Acalin, J. (2018). Extensible messaging and presence protocol. *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, 1-2/2018*, 169-181. Dohvaćeno iz <https://hrcak.srce.hr/198594>
- Marković, R. V. (2023). *PRIRUČNIK ZA PROVOĐENJE ISTRAŽIVANJA STAVOVA POSJETITELJA MANIFESTACIJA*. KARLOVAC: VELEUČILIŠTE U KARLOVCU.
- Matutinović, I. (2016). Održivost i etika. U J. B., & K. K (Ur.), *Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost* (2. prepravljeno i prošireno izdanje izd., str. 241-279). Zagreb: Mate.
- Mazalin, K., & Parmač Kovačić, M. (2015). Odrednice percipirane zapošljivosti studenata. *Društvena istraživanja, 24*(4), 509-529.
- Mečev, D., Goleš, D., & Vudrag, N. (2013). Analiza kvalitete web stranica hotela s 3 i 4 zvjezdice na području Šibensko-kninske županije. U T. Radić Lakoš, I. Bratić, A. Grubišić, D. Marguš, D. Mečev, M. Pavlović, . . . F. Urem (Ur.), *Izazovi današnjice: turizam danas - za sutra* (str. 472-480). Šibenik: Veleučilište u Šibeniku.
- Meet Dubrovnik. *Dubrovačke ljetne igre*. Dostupno na: Meet Dubrovnik: <https://www.meetdubrovnik.com/hr/dubrovnik-festivali-manifestacije/dubrovacke-ljetne-igre.html> (30. 08 2024).
- Meet Dubrovnik. *Festa sv. Vlaha u dubrovniku*. Dostupno na: Meet Dubrovnik: <https://www.meetdubrovnik.com/hr/dubrovnik-festivali-manifestacije/sv-vlaho-festa.html> (06. 09 2024)
- Meet Dubrovnik, *Lindó - folklorni ansambl u Dubrovniku*. Dostupno na: Meet Dubrovnik: <https://www.meetdubrovnik.com/hr/dubrovnik-festivali-manifestacije/folklor-ansambl-lindjo-ples.html> (06. 09 2024)
- Ministarstvo kulture i medija. *FESTA SVETOGA VLAHA, ZAŠTITNIKA DUBROVNIKA*. Dostupno na: Ministarstvo kulture i medija: <https://min-kulture.gov.hr/kulturna->

bastina/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/festa-svetogavlahazastitnika-dubrovnik/16456 (06. 09 2024).

Nedić, D. R. (2021). Tradicijski karneval Dubrovčana. *Essehist*, 2-7.

Petrić, L. (2011). *Upravljanje turističkom destinacijom, načela i praksa*. Split: Ekonomski fakultet u Splitu.

Rabotić, d. B. (2013). *SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA*. Beograd: Visoka turistička škola strukovnih studija .

Surmanidze, M. (2023). Modern Challenges of Event Tourism and Business. *European Scientific Journa*, 37.

Tailor Made Travel. *Dubrovnik Geografija*. Dostupno na: Tailor Made Travel Agency: <https://www.tailor-travels.com/hr/istrazi-hrvatsku/dubrovnik/geografija-dubrovnik/> (25.08. 2024).

UNWTO. *A glossary of tourism terms*. Dostupno na UN Tourism: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms> (1. 8 2024).

Vidak, S. (15. 4 2015). PRAVCI RAZVOJA SUVREMENOG TURIZMA – PRETPOSTAVKE ZA ODRŽIVI TURIZAM U HRVATSKOJ. *PRAVCI RAZVOJA SUVREMENOG TURIZMA – PRETPOSTAVKE ZA ODRŽIVI TURIZAM U HRVATSKOJ*, str. 295-302.

Visit Dubrovnik. *Gastronomija*. Dostupno na: Visit Dubrovnik: <https://visitdubrovnik.hr/hr/gastro/gastronomija/> (25. 4 2024).

Vrtiprah, S. (2018). *Događaji u funkciji boljeg plasmana turističke destinacije na primjeru Dubrovnika*. Dubrovnik: Sveučilište u Dubrovniku.

POPIS TABLICA

<i>Tablica 1. Turistički promet po vrsti objekta.....</i>	<i>25</i>
<i>Tablica 2. Dolasci i noćenja u gradu Dubrovniku u razdoblju od 2019.-2023. godine</i>	<i>34</i>
<i>Tablica 3. Dolasci i noćenja u gradu Dubrovniku u mjesecu kolovozu</i> <i>.....</i>	<i>35</i>
<i>Tablica 4. Financiranje programskih djelatnosti iz sredstava Grada Dubrovnika.....</i>	<i>36</i>
<i>Tablica 5. SWOT analiza manifestacijskog turizma u gradu Dubrovniku</i> <i>.....</i>	<i>38</i>

POPIS SLIKA

Slika 1. Učinci događaja, Izvor: Bowdin, G. i sur. <i>Events Management</i> , str. 81.	11
Slika 2. Dubrovačke gradske zidine, Izvor: https://dulist.hr/dubrovačke-zidine-prvi-razlog-zasto-posjetiti-hrvatsku/391953/	18
Slika 3. Stradun (Placa), Izvor: https://foursquare.com/v/placa-stradun/4c93afddf7cfa1cdaec3ac15	19
Slika 4. Knežev dvor, Izvor: https://leksikon.muzej-marindrzic.eu/knez-ev-dvor/	20
Slika 5. Dubrovačka katedrala, Izvor: https://tzdubrovnik.hr/get/sakralni_objekti/5007/katedrala.html	21
Slika 6. Tvrđava Lovrijenac, Izvor: https://dubrovnikdigest.com/tvrđave/lovrijenac	21
Slika 7. Franjevački samostan i muzej, Izvor: https://foursquare.com/v/franjeva%C4%8Dki-samostan--muzej-franciscan-monastery--museum/4dd6700c8877f1150fd001f5	22
Slika 8. Palača Sponza (Danas Državni arhiv Dubrovnika), Izvor: https://kofer.info/palaca-sponza/	23
Slika 9. Isječak iz serije „Igra prijestolja“, lokacija uvala Pile, Izvor: https://www.absolute-croatia.com/travel-magazine/game-of-thrones-in-dubrovnik	24
Slika 10. Otvaranje igara 2016. godine, Izvor: https://apoliticni.hr/krecu-dubrovačke-ljetne-igre/	27
Slika 11. Nagrada Orlando, Izvor: https://dulist.hr/dodijeljene-nagrade-grand-prix-nevi-rosic-orlando-za-dawida-runtza-i-jadranku-dokic/783609/	28
Slika 12. Dubrovački karnevo (karneval), Izvor: https://www.dubrovnik.hr/vijesti/otvoren-dubrovački-karnevo-2022-15466	29